

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ काण्डम् ३ ॥

॥ प्रथमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां तृतीयकाण्डे प्रथमः प्रश्नः ॥

यजमानो दीर्खा ५ हन्तोर्ब्राह्मणाश्चतुर्विंशतिश्च ॥ 1 ॥

प्रजापतिरकामयत प्रजाः सृजेयेति स तपोऽतप्यत स
सर्पानसृजत सोऽकामयत प्रजाः सृजेयेति स द्वितीयम-
तप्यत स वयांस्यसृजत सोऽकामयत प्रजाः सृजेयेति स
तृतीयमतप्यत स एतं दीर्घितवादमपश्यत्तमवदत्ततो वै स
प्रजा असृजत यत्तपस्तत्त्वा दीर्घितवादं वदति प्रजा एव
तद्यजमानः [1]

सृजते यद्वे दीर्घितोऽमेध्यम्पश्यत्यपास्मादीर्खा क्रामति
नीलमस्य हरो व्येत्यबद्धम्मनो दरिद्रं चख्युः सूर्यो ज्योतिषा ५
श्रेष्ठो दीर्घे मा मा हासीरित्याह नास्मादीर्खापं क्रामति
नास्य नीलं न हरो व्येति यद्वे दीर्घितमभिवर्षति दिव्या
आपोऽशान्ता ओजो बलं दीर्खाम् [2]

तपोऽस्य निर्घन्त्युन्दतीर्बलं धत्तौजो धत्त बलं धत्त मा मे
 दीर्घाम्मा तपो निर्वधिष्टेत्याहैतदेव सर्वमात्मन्धत्ते नास्यौजो
 बलं न दीर्घां न तपो निर्घन्त्यग्निर्वै दीर्घिष्यतस्य देवता
 सोऽस्मादेतर्हि तिर इव यर्हि याति तमीश्वरः रख्यांसि
 हन्तोः [3]

भद्रादभि श्रेयः प्रेहि बृहस्पतिः पुराता ते अस्त्वित्याह
 ब्रह्म वै देवानाम्बृहस्पतिस्तमेवान्वारभते स एनः
 सम्पारयत्येदमगन्म देवयजनम्पृथिव्या इत्याह देवयजनः
 ह्येष पृथिव्या आगच्छति यो यजते विश्वे देवा यदजुषन्त
 पूर्वं इत्याह विश्वे ह्येतदेवा जोषयन्ते यद्वाह्मणा ऋक्सामाभ्यां
 यजुषा संतरन्त इत्याह रक्सामाभ्यां ह्येष यजुषा संतरति
 यो यजते रायस्पोषेण समिषा मदेमेत्याहाशिषमेवैतामा
 शास्ते ॥ [4]

एव तिष्ठति यो वायव्यमस्य ग्रहवैकात्रविंशतिश्च ॥ 2 ॥

एष ते गायत्रो भाग इति मे सोमाय ब्रूतादेष ते त्रैष्टुभो
 जागतो भाग इति मे सोमाय ब्रूताच्छन्दोमानाः साम्राज्यं
 गच्छेति मे सोमाय ब्रूताद्यो वै सोमः राजानः साम्राज्यं

लो॒कं ग॑मयित्वा क्री॒णाति॑ गच्छ॑ति स्वाना॒ः साम्रा॑ज्यं
छन्दा॑सि खलु॒ वै सोम॑स्य॒ राज्ञः॑ साम्रा॑ज्यो लो॒कः
पुरस्ता॑त्सोम॑स्य क्र॒यादे॒वम॒भि म॑न्त्रयेत् साम्रा॑ज्यमे॒व [5]

ए॒नं लो॒कं ग॑मयित्वा क्री॒णाति॑ गच्छ॑ति स्वाना॒ः
साम्रा॑ज्य॒य्यौ वै ता॑नून॒प्रस्य॑ प्रति॒ष्ठां वेद॑ प्रत्ये॒व ति॑ष्ठति
ब्रह्म॒वादि॒नो वद॑न्ति न प्रा॒श्रन्ति॑ न जु॒हृत्य॑थ॒ कं ता॑नून॒प्रम्प्रति॑
तिष्ठ॒तीति॑ प्र॒जाप॑तौ म॒नसीति॑ ब्रूया॒त्रिर॑व॒ जिघ्रे॑त्प्र॒जाप॑तौ
त्वा म॒नसि॑ जुहोमीत्ये॒षा वै ता॑नून॒प्रस्य॑ प्रति॒ष्ठा य ए॒वं वेद॑
प्रत्ये॒व ति॑ष्ठति यः [6]

वा अ॑ध्व॒र्योः प्र॑ति॒ष्ठां वेद॑ प्रत्ये॒व ति॑ष्ठति यतो॒
मन्ये॒तान॑भिक्रम्य॒ होष्या॑मीति॒ तत्तिष्ठ॑न्ना श्रावये॒देषा॑
वा अ॑ध्व॒र्योः प्र॑ति॒ष्ठा य ए॒वं वेद॑ प्रत्ये॒व ति॑ष्ठति
यद॑भिक्रम्य॒ जुहु॑यात्प्रति॒ष्ठाया॑ इया॒त्तस्मा॑त्समा॒नत्र॑ तिष्ठ॒ता
होत॒व्यम्प्रति॑ष्ठित्यै॒ यो वा अ॑ध्व॒र्योः स्वं वेद॑ स्ववा॒नेव॑ भ॒वति॑
स्रु॒ग्वा अ॑स्य॒ स्वं वा॑यव्य॒मस्य॑ [7]

स्वं च॑म॒सौऽस्य॒ स्वं यद्वा॑यव्यं॒ वा च॑म॒सं वाऽन॑न्वारभ्याश्रावये॒
स्वादे॒व नैति॑ यो वै सोम॒मप्र॑तिष्ठाप्य॒ स्तोत्र॑मु॒पाक॑रोत्यप्र॑तिष्ठितः
सोमो॒ भव॑त्यप्र॑तिष्ठितः॒ स्तोमोऽप्र॑तिष्ठितान्युक्थान्यप्र॑तिष्ठितो

यजमानोऽप्रतिष्ठितोऽध्वर्युर्वायव्यं वै सोमस्य प्रतिष्ठा
 चमसोऽस्य प्रतिष्ठा सोमः स्तोमस्य स्तोम उक्थानां ग्रहं
 वा गृहीत्वा चमसं वोन्नीय स्तोत्रमुपाकुर्यात्प्रत्येव सोमः
 स्थापयति प्रति स्तोमम्प्रत्युक्थानि प्रति यजमानस्तिष्ठति
 प्रत्यध्वर्युः॥ [8]

भूत्वा तत्पण्डितैरतिश्रुः॥३॥

यज्ञं वा एतत्सम्भरन्ति यत्सोमक्रयण्यै पदय्यंज्ञमुखं
 हविर्धाने यर्हि हविर्धाने प्राचीं प्रवर्तयेयुस्तरहि
 तेनाख्यमुपाध्याद्यज्ञमुख एव यज्ञमनु सं तनोति प्राश्नमग्निम्प्र
 हरन्त्युत्पत्नीमा नयन्त्यन्वनांसि प्र वर्तयन्त्यथ वा अस्यैष
 धिष्णियो हीयते सोऽनु ध्यायति स ईश्वरो रुद्रो भूत्वा [9]

प्रजाम्पशून् यजमानस्य शमयितोर्यर्हि पशुमाप्रीतमुदञ्चं
 नयन्ति तरहि तस्य पशुश्रपणं हरेत्तेनैवैनम्भागिनं
 करोति यजमानो वा आहवनीयो यजमानं वा एतद्वि
 कर्षन्ते यदाहवनीयात्पशुश्रपणं हरन्ति स वैव
 स्यान्निर्मन्थ्यं वा कुर्याद्यजमानस्य सात्मत्वाय यदि
 पशोरवदानं नश्येदाज्यस्य प्रत्याख्यायमव द्येत्सैव ततः

प्रायश्चित्तिर्ये पशुं विमश्रीरन् यस्तान्कामयेतार्तिमाच्छेयुरिति
 कुविदङ्गेति नमोवृत्तिवत्यर्चाग्रीध्रे जुहुयान्नमोवृत्तिमेवेषां वृङ्गे
 ताजगार्तिमाच्छन्ति॥ [10]

ईशं प्रमुञ्चमाना यजन्त्व९ षोडश च॥4॥

प्रजापतेर्जायमानाः प्रजा जाताश्च या इमाः। तस्मै प्रति
 प्र वैदय चिकित्वा९ अनु मन्यताम्। इमम्पशुम्पशुपते ते
 अद्य बध्नाम्यग्रे सुकृतस्य मध्ये। अनु मन्यस्व सुयजा
 यजाम जुष्टं देवानामिदमस्तु हव्यम्। प्रजानन्तः प्रति
 गृह्णन्ति पूर्वं प्राणमङ्गेभ्यः पर्याचरन्तम्। सुवर्गं याहि
 पृथिभिर्देवयानैरोषधीषु प्रति तिष्ठा शरीरैः। येषामीशे [11]

पशुपतिः पशूनां चतुष्पदामुत च द्विपदाम्। निष्क्रीतोऽयं
 यज्ञियम्भागमेतु रायस्पोषा यजमानस्य सन्तु। ये
 बध्यमानमनु बध्यमाना अभ्यैख्यन्त मनसा चख्णुषा
 च। अग्निस्ता९ अग्रे प्र मुमोक्तु देवः प्रजापतिः प्रजया
 संविदानः। य आरण्याः पशवो विश्वरूपा विरूपाः सन्तो
 बहुधैकरूपाः। वायुस्ता९ अग्रे प्र मुमोक्तु देवः प्रजापतिः
 प्रजया संविदानः। प्रमुञ्चमानाः [12]

भुव॑नस्य॒ रेतो॑ गा॒तुं ध॑त्त॒ यज॑मानाय देवाः। उ॒पाकृ॑तः
 शशमा॑नं यदस्था॑ञ्जीव॑ं दे॒वाना॑मप्येतु॒ पाथः॑। नाना॑ प्रा॒णो
 यज॑मानस्य प॒शुना॑ य॒ज्ञो दे॒वेभिः॑ स॒ह दे॒वयानः॑। जी॒वं
 दे॒वाना॑मप्येतु॒ पाथः॑ स॒त्याः स॑न्तु॒ यज॑मानस्य॒ कामाः॑।
 यत्प॒शुर्मा॒युम॑कृ॒तोरो॑ वा प॒द्भिरा॑हते। अ॒ग्निर्मा॒ तस्मा॑दे॒नसो॑
 विश्वा॑न्मु॒ञ्चत्व॑ ह॒सः। श॒र्मितार॑ उ॒पेत॑न॒ यज्ञ॑म् [13]

दे॒वेभि॑रि॒न्वित॑म्। पाशा॑त्प॒शुम्प्र॑ मु॒ञ्चत॑ ब॒न्धाद्य॑ज्ञप॑तिम्परि॑।
 अदि॑तिः पाश॑म्प्र मु॒मोक्ते॑तं नमः॑ प॒शुभ्यः॑ पशु॑पतये करोमि।
 अ॒रा॒ती॒यन्त॑म॒धरं॑ कृ॒णोमि॑ यं द्वि॒ष्मस्तस्मि॑न्प्रति॑ मु॒ञ्चामि॑
 पाश॑म्। त्वामु॒ ते द॑धिरे ह॒व्यवा॑हः श्रु॑तं कृ॒तारि॑मु॒त य॒ज्ञियं॑
 च। अ॒ग्ने सद॑र॒ख्यः स॑त॒नुर॑हि भू॒त्वाऽथ॑ ह॒व्या जा॑तवेदो
 जुष॑स्व। जा॑तवेदो व॒पया॑ गच्छ॒ देवान्त्व॑ ह॒ि होता॑ प्रथ॒मो
 ब॒भूथ॑। घृ॒तेन॑ त्वं त॒नुवो॑ वर्धयस्व॒ स्वाहा॑कृतः ह॒विर॑दन्तु
 दे॒वाः। स्वाहा॑ दे॒वेभ्यो॑ दे॒वेभ्यः॑ स्वाहा॑॥ [14]

व्यावृ॑त्या अ॒भितो॑ व॒पा पञ्च॑ च॥5॥

प्रा॒जा॒प॒त्या वै प॒शव॑स्तेषा॑ रु॒द्रोऽधि॑पतिर्यदे॒ताभ्या॑मुपाक॒रोति॑
 ताभ्या॑मे॒वैन॑म्प्रति॒प्रोच्या॑ ल॒भत॑ आ॒त्मनो॑ऽना॒व्रस्का॑य॒

द्वाभ्यामुपाकरोति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्या उपाकृत्य पञ्च
जुहोति पाङ्क्तः पशवः पशूनेवाव रुद्धे मृत्यवे वा एष नीयते
यत्पशुस्तं यदन्वारभेत प्रमायुको यजमानः स्यान्नाना प्राणो
यजमानस्य पशुनेत्याह व्यावृत्त्यै [15]

यत्पशुर्मायुमकृतेति जुहोति शान्त्यै शमितार उपेतनेत्याह
यथायजुरेवैतद्वपायां वा आह्नियमाणायामग्नेर्मधोऽपं क्रामति
त्वामु ते दधिरे हव्यवाहमिति वपामभि जुहोत्यग्नेरेव
मेधमव रुद्धेऽथो शृतत्वाय पुरस्तात्स्वाहाकृतयो वा अन्ये
देवा उपरिष्ठात्स्वाहाकृतयोऽन्ये स्वाहा देवेभ्यो देवेभ्यः
स्वाहेत्यभितो वपां जुहोति तानेवोभयान्प्रीणाति॥ [16]

अन्तरिक्षेण बृहती त्रयस्त्रिंशच्च॥6॥

यो वा अयथादेवतं यज्ञमुपचरत्या देवताभ्यो
वृश्च्यते पापीयान्भवति यो यथादेवतं न देवताभ्य
आ वृश्च्यते वसीयान्भवत्याग्नेय्यर्चाग्रीध्रमभि मृशेद्वैष्णव्या
हविर्धानमाग्नेय्या स्रुचो वायव्यया वायव्यान्यैन्द्रिया सदा
यथादेवतमेव यज्ञमुप चरति न देवताभ्य आ वृश्च्यते
वसीयान्भवति युनज्मि ते पृथिवीं ज्योतिषा सह युनज्मि
वायुमन्तरिक्षेण [17]

ते सह युनज्मि वाचं सह सूर्येण ते युनज्मि
 तिस्रो विपृचः सूर्यस्य ते। अग्निर्देवता गायत्री छन्द
 उपांशोः पात्रमसि सोमो देवता त्रिष्टुप्छन्दोऽन्तर्यामस्य
 पात्रमसीन्द्रो देवता जगती छन्द इन्द्रवायुवोः पात्रमसि
 बृहस्पतिर्देवताऽनुष्टुप्छन्दो मित्रावरुणयोः पात्रमस्यश्विनौ
 देवता पङ्क्तिश्छन्दोऽश्विनोः पात्रमसि सूर्यो देवता बृहती
 [18]

छन्दः शुक्रस्य पात्रमसि चन्द्रमा देवता सतोबृहती छन्दो
 मन्थिनः पात्रमसि विश्वे देवा देवतोष्णिहा छन्द आग्रयणस्य
 पात्रमसीन्द्रो देवता ककुच्छन्द उक्थानाम्पात्रमसि पृथिवी
 देवता विराट्छन्दो ध्रुवस्य पात्रमसि॥ [19]

प्राणापानयोर्भूतबुद्धेऽष्टाविंशतिश्च॥ 7॥

इष्टर्गो वा अध्वर्युर्यजमानस्येष्टर्गः खलु वै पूर्वोऽर्घुः
 र्षीयत आसन्न्यान्मा मन्त्रात्पाहि कस्योश्चिदभिर्शस्त्या
 इति पुरा प्रातरनुवाकाञ्जुहुयादात्मन एव तदध्वर्युः
 पुरस्ताच्छर्म नह्यतेऽनात्यै संवेशाय त्वोपवेशाय त्वा
 गायत्रियास्त्रिष्टुभो जगत्या अभिभूत्यै स्वाहा प्राणापानौ

मृत्योर्मा पातम्प्राणापानौ मा मां हासिष्टं देवतासु वा एते
प्राणापानयोः [20]

व्यायच्छन्ते येषां सोमः समृच्छते संवेशाय त्वोपवेशाय
त्वेत्याह छन्दांसि वै संवेश उपवेशश्छन्दाभिरेवास्य
छन्दांसि वृद्धे प्रेतिवन्त्याज्यानि भवन्त्यभिजित्यै
मरुत्वन्तीः प्रतिपदो विजित्या उभे बृहद्रथन्तरे भवत इयं
वाव रथन्तरमसौ बृहदाभ्यामेवैनमन्तरैत्यद्य वाव रथन्तरः
श्वो बृहदद्याश्वादेवैनमन्तरैति भूतम् [21]

वाव रथन्तरम्भविष्यद्बृहद्भूताच्चैवैनम्भविष्यतश्चान्तरैति
परिमितं वाव रथन्तरमपरिमितम्बृहत्परिमिताच्चैवैनमपरि-
मिताच्चान्तरैति विश्वामित्रजमदग्नी वसिष्ठेनास्पर्धेतां
स एतज्जमदग्निर्विहव्यमपश्यत्तेन वै स वसिष्ठस्येन्द्रियं
वीर्यमवृद्धं यद्विहव्यं शस्यत इन्द्रियमेव तद्वीर्यं यजमानो
भ्रातृव्यस्य वृद्धे यस्य भूयांसो यज्ञक्रतव इत्याहुः स देवता
वृद्ध इति यद्यग्निष्टोमः सोमः पुरस्तात्स्यादुक्थ्यं कुर्वीत
यद्युक्थ्यः स्यादतिरात्रं कुर्वीत यज्ञक्रतुभिरेवास्य देवता वृद्धे
वसूयान्भवति॥ [22]

तर्पयत माऽभिषूयमाणस्य यश्च दशं च॥८॥

नि॒ग्राभ्याः॑ स्थ दे॒वश्रु॒त आयु॑र्मे तर्पयत प्रा॒णम्मे॑
तर्पयतापा॒नम्मे॑ तर्पयत व्या॒नम्मे॑ तर्पयत च॒खुर्मे॑ तर्पयत
श्रो॒त्रंमे॑ तर्पयत म॒नो मे॑ तर्पयत वा॒चंमे॑ तर्पयतात्मा॒नंमे॑
तर्पयताङ्गा॒नि मे॑ तर्पयत प्र॒जाम्मे॑ तर्पयत प॒शून्मे॑ तर्पयत
गृ॒हान्मे॑ तर्पयत गु॒णान्मे॑ तर्पयत स॒र्वग॑णम्मा तर्पयत त॒र्पय॑त
मा [23]

गु॒णा मे॒ मा वि तृ॑ष॒न्नोष॑धयो वै सोम॑स्य वि॒शो वि॒शः
खलु॑ वै रा॒ज्ञः प्र॒दा॑तोरीश्व॒रा ऐ॒न्द्रः सोमो॑ऽवी॒वृधं॑ वो म॒नसा॑
सुजा॑ता ऋ॒तप्र॑जाता भ॒ग इ॒द्वः स्या॑म। इ॒न्द्रेण॑ दे॒वीर्वी॑रुधः
संवि॑दा॒ना अ॒नु म॒न्यन्ता॑ः स॒व॒नाय॑ सोम॒मित्या॑हौष॒धीभ्य॑
ए॒वैन॑ः स्वा॒यै वि॒शः स्वा॒यै दे॒वता॑यै नि॒र्या॑च्या॒भि षु॑णोति
यो वै सोम॑स्याभिषूयमाणस्य [24]

प्र॒थ॒मोऽ॑शुः स्क॒न्द॑ति स ई॒श्वर॑ इन्द्रि॒यं वी॒र्य॑म्प्र॒जाम्प॒शून्
यज॑मानस्य नि॒रह॑न्तोस्तम॒भि म॑न्त्रये॒ता मा॑स्कान्त्स॒ह प्र॒जया॑
स॒ह रा॒यस्पोषे॑णेन्द्रि॒यम्मे॑ वी॒र्य॑म्मा निर्व॒धीरि॒त्याशि॑षमे॒वैता॑मा
शा॑स्त इन्द्रि॒यस्य॑ वी॒र्य॑स्य प्र॒जायै॑ प॒शूना॑मनिर्घा॒ताय॑

द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः।
तृतीयं योनिमनु संचरन्तं द्रप्सं जुहोम्यनु सप्त होत्राः॥

[25]

दधात्वायतनवतीर्या उपजीवनीर्या भवति तेऽदुर्वै यत्रैतमेकादश च॥9॥

यो वै देवान्देवयशसेनार्पयति मनुष्यान्मनुष्ययशसेनं
देवयशस्यैव देवेषु भवति मनुष्ययशसी मनुष्येषु
यान्प्राचीनमाग्रयणाद्गृहीयात्तानुपांशु गृहीयाद्यानूर्ध्वांस्त
देवानेव तद्देवयशसेनार्पयति मनुष्यान्मनुष्ययशसेनं
देवयशस्यैव देवेषु भवति मनुष्ययशसी मनुष्येष्वग्निः
प्रातःसवने पात्वस्मान् वैश्वानरो महिना विश्वशम्भूः। स नः
पावको द्रविणं दधातु [26]

आयुष्मन्तः सहभरुषाः स्याम। विश्वे देवा मरुत इन्द्रो
अस्मानस्मिद्धितीये सवने न जह्युः। आयुष्मन्तः प्रियमेषां
वदन्तो वयं देवानां सुमतौ स्याम। इदं तृतीयं सवनं
कवीनामृतेन ये चमसमैरयन्त। ते सौधन्वनाः सुवराणशानाः
स्विष्टिं नो अभि वसीयो नयन्तु। आयतनवतीर्वा अन्या
आहुतयो हूयन्तेऽनायतना अन्या या आघारवतीस्ता

आयतनवतीर्याः [27]

सौम्यास्ता अनायतना ऐन्द्रवायवमादायाधारमा
घारयेदध्वरो यज्ञोऽयमस्तु देवा ओषधीभ्यः पशवे नो जनाय
विश्वस्मै भूतायाध्वरोऽसि स पिन्वस्व घृतवद्देव सोमेति
सौम्या एव तदाहुतीरायतनवतीः करोत्यायतनवान्भवति
य एवं वेदाथो द्यावापृथिवी एव घृतेन व्युनक्ति ते व्युत्ते
उपजीवनीये भवत उपजीवनीयो भवति [28]

य एवं वेदैष ते रुद्र भागो यं निरयाचथास्तं जुषस्व
विदेगौपत्यं रायस्पोषं सुवीर्यं संवत्सरीणां स्वस्तिम्।
मनुः पुत्रेभ्यो दायं व्यभजत्स नाभानेदिष्ठम्ब्रह्मचर्यं वसन्तं
निरभजत्स आगच्छत्सोऽब्रवीत्कृथा मा निरभागिति न त्वा
निरभाख्यमित्यब्रवीदङ्गिरस इमे सत्तमांसते ते [29]

सुवर्गं लोकं न प्र जानन्ति तेभ्य इदम्ब्राह्मणम्ब्रूहि
ते सुवर्गं लोकय्यन्तो य एषाम्पशवस्तांस्ते दास्यन्तीति
तदेभ्योऽब्रवीत्ते सुवर्गं लोकय्यन्तो य एषाम्पशव
आसन्तानस्मा अददुस्तम्पशुभिश्चरन्तं यज्ञवास्तौ रुद्र
आगच्छत्सोऽब्रवीन्मम वा इमे पशव इत्यदुर्वे [30]

मह्यमिमानित्यब्रवीन्न वै तस्य त ईशत इत्यब्रवीद्यद्यज्ञवास्तौ
 हीयते मम वै तदिति तस्माद्यज्ञवास्तु नाभ्यवेत्य॥
 सोऽब्रवीद्यज्ञे मा भुजाथ ते पशून्नाभि मंस्य इति
 तस्मा एतम्मन्थिनः सः स्रावमजुहोत्ततो वै तस्य रुद्रः
 पशून्नाभ्यमन्यत यत्रैतमेवं विद्वान्मन्थिनः सः स्रावं जुहोति
 न तत्र रुद्रः पशून्नाभि मन्यते॥ [31]

परिवापात्त्रजां मयि दहते चतुर्दश च॥10॥

जुष्टो वाचो भूयासं जुष्टो वाचस्पतये देवि वाक्।
 यद्वाचो मधुमत्तस्मिन्मा धाः स्वाहा सरस्वत्यै। ऋचा
 स्तोमं समर्धय गायत्रेण रथंतरम्। बृहद्वायत्रवर्तनि। यस्ते
 द्रप्सः स्कन्दति यस्ते अशुर्बाहुच्युतो धिषण्योरुपस्थात्।
 अध्वर्योर्वा परि यस्ते पवित्राथस्वाहाकृतमिन्द्राय तं जुहोमि।
 यो द्रप्सो अशुः पतितः पृथिव्याम्परिवापात् [32]

पुरोडाशात्करम्भात्। धानासोमान्मन्थिन इन्द्र
 शुक्राथस्वाहाकृतमिन्द्राय तं जुहोमि। यस्ते द्रप्सो
 मधुमा इन्द्रियावान्स्वाहाकृतः पुनरप्येति देवान्। दिवः
 पृथिव्याः पर्यन्तरिख्याथस्वाहाकृतमिन्द्राय तं जुहोमि।

अध्वर्युर्वा ऋत्विजाम्प्रथमो युज्यते तेन स्तोमो योक्तव्यं
इत्याहुर्वागंग्रेगा अग्रं एत्वृजुगा देवेभ्यो यशो मयि दधती
प्राणान्पशुषु प्रजाम्मयि [33]

च यजमाने चेत्याहु वाचमेव तद्यज्ञमुखे युनक्ति वास्तु वा
एतद्यज्ञस्य क्रियते यद्गृहान्गृहीत्वा बहिष्पवमानः सर्पन्ति
परांश्चो हि यन्ति परांचीभिः स्तुवते वैष्णव्यर्चा पुनरेत्योप
तिष्ठते यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञमेवाकर्विष्णो त्वं नो अन्तमः
शर्म यच्छ सहन्त्य। प्र ते धारा मधुश्चुत उथ्सं दुहते
अख्षितमित्याहु यदेवास्य शयानस्योपशुष्यति तदेवास्यैतेना
प्याययति॥ [34]

वीर इषः हव्यमुपसो मरुतश्च वृष्टिं भगस्य द्वादश च॥11॥

अग्निना रयिमश्रवत्पोषमेव दिवेदिवे। यशसं वीरवत्तमम्॥
गोमाः अग्नेऽविमाः अश्वी यज्ञो नृवथ्सखा सदमिदं प्रमृष्यः।
इडावाः एषो असुर प्रजावांन्दीर्घो रयिः पृथुबुध्नः सभावान्॥
आ प्यायस्व सं ते॥ इह त्वष्टारमग्रियं विश्वरूपमुप ह्वये।
अस्माकमस्तु केवलः॥ तन्नस्तुरीपमधं पोषयितु देवं त्वष्टर्वि
रराणः स्यस्व। यतो वीरः [35]

कर्मण्यः सुदख्यो युक्तग्रावा जायते देवकामः।
 शिवस्त्वष्टरिहा गहि विभुः पोष उत त्मना। यज्ञेयंज्ञे न
 उदेव। पिशंगरूपः सुभरो वयोधाः श्रुष्टी वीरो जायते
 देवकामः। प्रजां त्वष्टा वि ष्यतु नाभिमस्मे अथा
 देवानामप्येतु पाथः। प्र णो देव्या नो दिवः। पीपिवा५स५
 सरस्वतः स्तनं यो विश्वदर्शतः। धुख्मीमहि प्रजामिषम्॥

[36]

ये ते सरस्व ऊर्मयो मधुमन्तो घृतश्रुतः। तेषां
 ते सुम्नमीमहे। यस्य व्रतम्पशवो यन्ति सर्वे यस्य
 व्रतमुपतिष्ठन्त आपः। यस्य व्रते पुष्टिपतिर्निर्विष्टस्त५
 सरस्वन्तमवसे हुवेम। दिव्य५ सुपर्णं वयसम्बृहन्तमपां
 गर्भं वृषभमोषधीनाम्। अभीपतो वृष्ट्या तर्पयन्तं त५
 सरस्वन्तमवसे हुवेम। सिनीवालि पृथुष्टुके या देवानामसि
 स्वसा। जुषस्व हव्यम् [37]

आहुतम्प्रजां देवि दिदिद्धि नः। या सुपाणिः स्वङ्गुरिः
 सुषूमा बहुसूवरी। तस्यै विश्पत्त्रियै हविः सिनीवाल्त्यै
 जुहोतन। इन्द्रं वो विश्वतस्परीन्द्रं नरः। असितवर्णा हरयः

सुप॒र्णा मि॒हो वसा॑ना॒ दिव॑मुत्प॑तन्ति। त आऽव॑वृ॒त्रन्त्स॑द॒नानि॑
 कृ॒त्वादित्पृ॑थि॒वी घृ॒तैर्व्यु॑द्यते। हिर॑ण्य॒केशो रज॑सो
 विसा॑रेऽहि॒र्धुनि॒र्वात॑ इव॒ धर्जी॑मान्। शुचि॑भ्रा॒जा उ॒षसः॑
 [38]

नवे॑दा॒ यश॑स्वती॒रप॒स्युवो॒ न स॒त्याः। आ ते॑ सुप॒र्णा
 अ॑मिनन्त॒ एवैः॑ कृ॒ष्णो नो॑नाव वृष॒भो यदी॑दम्। शि॒वाभि॑र्न
 स्मय॑मानाभि॒रागा॒त्पत॑न्ति॒ मिहः॑ स्त॒नय॑न्त्य॒भ्रा। वा॒श्रेव॑
 वि॒द्युन्मि॑माति व॒त्सं न मा॒ता सि॑पक्ति। यदे॑षां वृ॒ष्टिर॑स॒र्जि।
 पर्व॑तश्चिन्महि॑ वृ॒द्धो बि॑भाय दि॒वश्चि॒त्सानु॑ रेजत स्व॒ने वः॑।
 यत्क्रीड॑थ मरुतः [39]

ऋ॒ष्टि॒मन्त॒ आप॑ इव स॒ध्रिय॑श्चो धव॒ध्वे। अ॒भि क्र॑न्द स्त॒नय॑
 गर्भ॑मा धा॑ उद॒न्वता॒ परि॑ दीया॒ रथे॑न। दृति॑ सु॒ कर्ष॑ विषि॑तं
 न्य॑श्च सु॒मा भ॑वन्तू॒द्वता॑ निपा॒दाः। त्वं त्या॑ चिद॒च्युता॑ग्ने प॒शुर्न
 यव॑से। धामा॑ ह॒ यत्ते॑ अजर॒ वना॑ वृ॒श्चन्ति॑ शि॒क्कसः॑। अ॒ग्ने
 भूरी॑णि॒ तव॑ जातवेदो॒ देव॑ स्वधावोऽमृ॑तस्य॒ धाम॑। याश्च [40]

मा॒या मा॒यिना॑ विश्वमिन्व॒ त्वे पूर्वीः॑ सं॒दधुः॑ पृ॒ष्ठब॒न्धो।
 दि॒वो नो॑ वृ॒ष्टिम्म॑रुतो ररीध्व॒म्प्र पि॑न्वत॒ वृष्णो॑ अश्व॑स्य॒

धाराः। अ॒र्वाङ्ङितेन॑ स्तनयि॒त्नुतेह्य॑पो नि॒षिञ्चन्न॑सुरः पि॒ता नः।
 पि॒न्वन्त्य॑पो म॒रुतः सु॒दान॑वः पयो॑ घृ॒तव॑द्वि॒दथै॑ष्वा॒भुवः। अत्यं
 न मि॒हे वि न॑यन्ति वा॒जिन॑मु॒त्सं दु॑हन्ति स्त॒नय॑न्त॒मखि॑तम्।
 उ॒द्प्रुतो॑ मरु॒तस्ता॑ ५ इ॒यर्त॑ वृष्टिम् [41]

ये वि॒श्वे म॒रुतो॑ जु॒नन्ति॑। क्रोशा॑ति॒ गर्दा॑ क॒न्येव॑ तु॒न्ना पे॑रुं
 तु॒ञ्जाना॑ पत्ये॒व जा॒या। घृ॒तेन॑ द्यावा॑पृथि॒वी मधु॑ना॒ समु॑ख्य॒त
 पय॑स्वतीः कृ॒णुता॑प॒ ओष॑धीः। ऊ॒र्जं च॑ तत्र॑ सु॒मतिं॑ च॒
 पि॒न्वथ॑ यत्रा॑ नरो मरु॒तः सिञ्च॑था॒ मधु॑। उ॒दु त्यश्चि॑त्रम्।
 औ॒र्वभृ॑गुवच्छुचि॑मप्र॒वान॑वदा हु॒वे। अ॒ग्निः ५ संमु॑द्रवा॑ससम्।
 आ स॒वः ५ संवि॑तुर्यथा॒ भग॑स्येव भु॒जिः ५ हु॒वे। अ॒ग्निः ५
 संमु॑द्रवा॑ससम्। हु॒वे वा॑त॒स्वनं॑ क॒विम्प॑र्जन्य॒क्रन्द्य॑ ५ स॒हः।
 अ॒ग्निः ५ संमु॑द्रवा॑ससम्॥ [42]

यो वै प॒र्वमाना॑नाञ्जीणि॑ परि॒भूः स्फ्य॑स्व॒स्तिर्भ॑खेहि॑ महीनां॑ पयो॑ऽसि॒ देवं स॑वित॒रेत॑तै॒ श्ये॑नाय॒ यद्वै हो॑तो॒पयामृ॑ग॒हीतो॑ऽसि
 वा॒ख्यस॑त्प्र सो अ॒ग्नं एका॑दश॥11॥ यो वै स्फ्यः॑ स्व॒स्तिः स्व॑धाये॒ नमः॑ प्र मुंश्च॑ तिष्ठ॒तीव॑ प॒द्व॑त्वारि॒शत्॥46॥ यो
 वै प॒र्वमाना॑नां वि॒ क्रम॑स्व॥ हरिः॑ ओम्॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥

॥ हरिः ओम्॥॥ तैत्तिरीयसंहिता तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः॥

॥द्वितीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः॥

एते वि द्विचत्वारिंशच्च॥1॥

यो वै पवमानानामन्वारोहान् विद्वान् यजतेऽनु पवमानाना
रोहति न पवमानेभ्योऽवच्छिद्यते श्येनोऽसि गायत्रच्छन्दा अनु
त्वा रभे स्वस्ति मा सम्पारय सुपर्णोऽसि त्रिष्टुप्छन्दा अनु
त्वा रभे स्वस्ति मा सम्पारय सघासि जगतीछन्दा अनु त्वा
रभे स्वस्ति मा सम्पारयेत्याहैते [1]

वै पवमानानामन्वारोहास्तान् य एवं विद्वान् यजतेऽनु
पवमानाना रोहति न पवमानेभ्योऽवच्छिद्यते यो वै
पवमानस्य संततिं वेद सर्वमायुरेति न पुरायुषः प्र मीयते
पशुमान्भवति विन्दतै प्रजाम्पवमानस्य ग्रहा गृह्यन्तेऽथ
वा अस्यैतेऽगृहीता द्रोणकलश आधवनीयः पूतभृत्तान्
यदगृहीत्वोपाकुर्यात्पवमानं वि [2]

छिन्द्यात्तं विच्छिद्यमानमध्वर्योः प्राणोऽनु विच्छिद्येतोपयामगृ
प्रजापतये त्वेति द्रोणकलशमभि मृशेदिन्द्राय त्वेत्याधवनीयद्विंशे
देवेभ्य इति पूतभृतम्पवमानमेव तत्सं तनोति सर्वमायुरेति

न पुरायुषः प्र मीयते पशुमान्भवति विन्दते प्रजाम्॥ [3]

अपश्यन्तोऽग्नीषोमीयमात्मना परा त्रीणि च॥2॥

त्रीणि वाव सवनान्यथ तृतीयं सवनमव लुम्पन्त्यनं शु
कुर्वन्त उपां शुं हुत्वोपां शुपात्रेऽं शुमवास्य तं
तृतीयसवनेऽपिसृज्याभि पुणुयाद्यदाप्याययति तेनां शुमद्यदभि
तेनर्जीषि सर्वाण्येव तत्सवनान्यं शुमन्ति शुक्रवन्ति
समावद्वीर्याणि करोति द्वौ संमुद्रौ विततावजूर्यौ पर्यावर्तते
जठरेव पादाः। तयोः पश्यन्तो अति यन्त्यन्यमपश्यन्तः
[4]

सेतुनाति यन्त्यन्यम्। द्वे द्रधसी सतती वस्त एकः
केशी विश्वा भुवनानि विद्वान्। तिरोधायैत्यसितं वसानः
शुक्रमा दत्ते अनुहाय जार्यै। देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वत तदसुरा
अकुर्वत ते देवा एतम्महायज्ञमपश्यन्तमतन्वताऽ-
ग्निहोत्रं व्रतमकुर्वत तस्माद्विव्रतः स्याद्विर्ह्यग्निहोत्रं जुह्वति पौर्णमासं
यज्ञमग्नीषोमीयम् [5]

पशुमकुर्वत दार्श्यं यज्ञमाग्नेयम्पशुमकुर्वत वैश्वदेवम्प्रातःसवनं
वरुणप्रघासान्माध्यंदिनं सवनं साकमेधान्पितृयज्ञं

त्र्यम्बका॑ स्तृतीयसवनमकुर्वत॑ तमेषामसुरा यज्ञमन्ववाजिगा॑
 नान्ववायन्ते॑ ऽब्रुवन्नध्व॑र्तव्या वा इ॒मे दे॒वा अ॑भूवन्निति॑
 तदध्व॑रस्याध्व॑रत्वन्ततो॑ दे॒वा अ॑भवन्परासुरा॑ य ए॒वं
 वि॒द्वान्त्सोमे॑न॒ यज॑न्ते॒ भव॑त्यात्मना॒ परा॑स्य॒ भ्रातृ॑व्यो भवति॥
 [6]

वा॒चे रू॒पेभ्यो॑ वर्चो॒दा आ॑मया॒वी पञ्च॑चत्वारि॑शच्च॥३॥

परि॒भूर॑ग्निम्परि॒भूरिन्द्र॑म्परि॒भूर्विश्व॑ान्दे॒वान्परि॒भूर्मा॑ ॥ सह
 ब्र॑ह्मवर्च॒सेन॒ स नः॑ पवस्व॒ शं ग॒वे शं ज॑नाय॒ शम॑र्वते॒
 श॑ ॥ रा॒ज॒न्नोष॑धी॒भ्यो ऽच्छि॑न्नस्य॒ ते र॒यिप॑ते सु॒वीर्य॑स्य
 रा॒य॒स्पोष॑स्य॒ ददि॑तारः॒ स्याम॑ । तस्य॑ मे रास्व॒ तस्य॑ ते
 भ॒र॒षीय॒ तस्य॑ त इ॒दमु॑न्मृजे । प्रा॒णाय॑ मे वर्चो॒दा वर्च॑से
 प॒व॒स्वापा॒नाय॑ व्या॒नाय॑ वा॒चे [7]

द॒र॒ष॒क्र॒तुभ्या॑श्च॒र॒षुभ्या॑म्मे वर्चो॒दौ वर्च॑से प॒वेथा॑ ॥
 श्रो॒त्राया॑त्मने॒ ऽङ्गेभ्य॑ आयु॑षे वी॒र्या॑य॒ विष्णो॑रिन्द्र॒स्य वि॒श्वेषां॑
 दे॒वानां॑ ज॒ठर॑मसि॒ वर्चो॒दा मे॒ वर्च॑से प॒व॒स्व को॑ ऽसि॒ को
 ना॒म क॒स्मै त्वा॒ काय॑ त्वा॒ यं त्वा॒ सोमे॑नाती॒तृपं॑ यं त्वा॒
 सोमे॑नामी॒मद॑ ॥ सु॒प्र॒जाः प्र॒जया॑ भूयास॑ ॥ सु॒वी॒रो वी॒रैः

सुवर्चा॑ वर्चसा॑ सुपोषः॑ पोषैर्विश्वेभ्यो॑ मे रूपेभ्यो॑ वर्चोदाः॑
[8]

वर्चसे॑ पवस्व॑ तस्य॑ मे रास्व॑ तस्य॑ ते भर्खीय॑ तस्य॑
त इ॒दमु॒न्मृ॑जे। बुभूष॑न्नवे॒ख्येतैष॑ वै पात्रि॑यः प्र॒जाप॑तिर्यज्ञः॑
प्र॒जाप॑तिस्तमे॒व त॑र्पयति॒ स ए॑नं तृ॒प्तो भू॒त्याऽभि॑ प॒वते
ब्र॒ह्मव॑र्चसका॒मोऽवे॒ख्येतैष॑ वै पात्रि॑यः प्र॒जाप॑तिर्यज्ञः॑
प्र॒जाप॑तिस्तमे॒व त॑र्पयति॒ स ए॑नं तृ॒प्तो ब्र॒ह्मव॑र्चसेना॒भि प॒वत
आमया॑वी [9]

अवे॒ख्येतैष॑ वै पात्रि॑यः प्र॒जाप॑तिर्यज्ञः॑ प्र॒जाप॑तिस्तमे॒व
त॑र्पयति॒ स ए॑नं तृ॒प्त आ॒युषा॑भि प॒वतेऽभि॑चरन्नवे॒ख्येतैष॑
वै पात्रि॑यः प्र॒जाप॑तिर्यज्ञः॑ प्र॒जाप॑तिस्तमे॒व त॑र्पयति॒ स
ए॑नं तृ॒प्तः प्रा॑णापा॒नाभ्यां॑ वा॒चो द॑ख्य॒क्रतु॑भ्यां॑ च॒ख्युभ्यां॑
श्रोत्रा॑भ्यामा॒त्मनो॑ऽङ्गै॒भ्य आ॒युषो॑ऽन्तरै॑ति ता॒जक॑प्र ध॒न्वति॑॥
[10]

मुखो वा अन्तरिख्यात्प्रसर्पन्तन्नयन्ति शब्च ॥ 4 ॥

स्फ्यः॑ स्व॒स्तिर्विघ्नः॑ स्व॒स्तिः पर॑शुर्वेदिः॑ पर॒शुर्नः॑ स्व॒स्तिः।
य॒ज्ञिया॑ य॒ज्ञकृ॑तः स्थ॒ ते मा॒स्मिन् य॒ज्ञ उप॑ ह्वयध्वमुप॑ मा॒

द्यावा॑पृथि॒वी ह्वे॑ता॒मुपा॑स्ता॒वः क॒लशः॑ सोमो॑ अ॒ग्निरु॑पं दे॒वा
उपं॑ य॒ज्ञ उपं॑ मा॒ होत्रा॑ उप॒ह्वे ह्व॑यन्ता॒न्नमो॑ऽग्नये॑ म॒खघ्ने॑
म॒खस्य॑ मा॒ यशो॑ऽर्या॒दित्या॑हव॒नीय॑मुपं॑ तिष्ठते य॒ज्ञो वै म॒खः
[11]

य॒ज्ञं वाव॑ स तद॑ह॒न्तस्मा॑ ए॒व न॑म॒स्कृत्य॑ स॒दः प्र
स॑र्प॒त्यात्म॑नोऽना॒त्यै नमो॑ रु॒द्राय॑ म॒खघ्ने॑ नम॑स्कृत्या
मा पा॒हीत्याग्नी॑ध्रं तस्मा॑ ए॒व न॑म॒ङ्स्कृत्य॑ स॒दः प्र
स॑र्प॒त्यात्म॑नोऽना॒त्यै नम॑ इन्द्रा॒य म॒खघ्न॑ इन्द्रि॒यम्मे॑ वी॒र्य॑म्मा
निर्व॑धीरि॒ति हो॒त्रीय॑मा॒शिष॑मे॒वैता॑मा शा॒स्त इन्द्रि॒यस्य॑
वी॒र्य॑स्यानिर्घा॒ताय॑ या वै [12]

दे॒वताः॑ स॒दस्या॑र्तिमा॒र्पय॑न्ति॒ यस्ता॑ वि॒द्वान्प्र॑स॒र्पति॑
न स॒दस्या॑र्तिमा॒र्च्छति॑ नमो॑ऽग्नये॑ म॒खघ्न॑ इत्या॒हैता॑ वै
दे॒वताः॑ स॒दस्या॑र्तिमा॒र्पय॑न्ति॒ ता य॑ ए॒वं वि॒द्वान्प्र॑स॒र्पति॑ न
स॒दस्या॑र्तिमा॒र्च्छति॑ दृ॒ढे स्थः॑ शिथि॒रे स॒मीची॑ मा॒हंस॑स्पात॒ः
सूर्यो॑ मा॒ देवो॑ दि॒व्याद॑हंस॑स्पातु वा॒युरन्त॑रि॒ख्यात् [13]

अ॒ग्निः पृ॑थि॒व्या य॒मः पि॒तृभ्यः॑ सर॑स्वती मनु॒ष्येभ्यो॑ दे॒वी

द्वारौ मा मा सं ता॑प्त॒म् नमः॑ सद॑से नमः॑ सद॑स॒स्पत॑ये
 नमः॑ स॒खीनां॑ पु॒रोगा॑णां च॒ख्षुषे॑ नमो॑ दि॒वे नमः॑ पृथि॒व्या
 अहे॑ दैधिष॒व्योद॑त॒स्तिष्ठान्य॑स्य॒ सद॑ने सीद॒ योऽस्म॑त्पाके॒तर
 उ॒न्नि॒वत॒ उदु॑द्व॒तश्च॑ गेष॒म्पा॒त॒म्मा॑ द्या॒वापृ॑थि॒वी अ॒द्याहूः॑ सदो॒
 वै प्र॒स॒र्प॑न्त॒म् [14]

पि॒तरोऽनु॑ प्र स॑र्पन्ति॒ त ए॑नमीश्व॒रा हि॑सि॒तोः
 सदः॑ प्र॒सृप्य॑ द॒खि॒णा॒र्ध॒म्परे॑ख्ये॒ताग॑न्त॒ पितरः॑ पि॒तृमा॑न॒हं
 युष्मा॑भिर्भूयास॑ सु॒प्रज॑सो मया॑ यू॒य॒म्भूया॑स्तेति॒ तेभ्य॑ ए॒व
 नम॑स्कृत्य॒ सदः॑ प्र स॑र्प॒त्या॒त्मनोऽना॑त्यै॑ ॥ [15]

विश्वच॒र॒षणे॑ त्रि॒ष्टु॒फ॒ल॒न्द॒सु इन्द्र॑पीत॒स्य न॒रा॒शः॑ स॒पीत॑स्याति॒ स्तु॒त॒स्तोम॑स्य जी॒वाय॑ नमो॑ वः पि॒तरो॑ ब॒भूव॑

चतु॑श्च॒त्वारि॑श॒च॒॥ 5 ॥

भ॒ख्येहि॑ मा वि॑श दी॒र्घायु॑त्वाय॑ श॒न्तनु॑त्वाय॑ रा॒य॒स्पोषा॑य॒
 वर्च॑से सु॒प्रजा॑स्त्वायेहि॑ व॒सो पु॒रोव॑सो प्रि॒यो मे॑
 हृदो॑ऽस्य॒श्विनो॑स्त्वा बा॒हुभ्या॑ः स॒ध्यास॑म् नृ॒च॒ख्षसं॑ त्वा
 दे॒व सोम॑ सु॒च॒ख्या॒ अव॑ ख्येष॒म् म॒न्द्राभि॑भूतिः॒ के॒तु॒र्य॒ज्ञानां॑
 वा॒ग्जुषा॑णा सोम॑स्य तृ॒प्यतु॑ म॒न्द्रा स्व॑र्वा॒च्यदि॑तिरना॒हत॑शी॒र्ष्णी
 वा॒ग्जुषा॑णा सोम॑स्य तृ॒प्य॒त्वेहि॑ विश्वच॒र॒षणे॑ [16]

श॒म्भूर्म॑यो॒भूः स्व॒स्ति मा॑ ह॒रिव॑र्ण॒ प्र च॑र॒ ऋ॒त्वे द॑र॒ष्वाय॑
 रा॒यस्पो॑षा॒य सु॒वीर॑ता॒यै मा॑ मा॒ राज॑न्वि बी॒भिषो॑ मा॒ मे हा॑र्दि
 त्वि॒षा व॑धीः। वृष॑णे शुष्मा॒यायु॑षे॒ वर्च॑से॥ वसु॑म॒द्गण॑स्य सोम
 देव॒ ते म॑ति॒विदः॑ प्रा॒तःस॑व॒नस्य॑ गा॒यत्र॑छ॒न्दस॒ इन्द्र॑पी॒तस्य॑
 नरा॒शः स॑पी॒तस्य॑ पि॒तृपी॑तस्य॒ मधु॑मत॒ उप॑हू॒तस्योप॑हूतो
 भ॒र॒ष्यामि॑ रु॒द्रव॑द्गण॒स्य सोम॑ देव॒ ते म॑ति॒विदो॑ मा॒ध्य॑दि॒नस्य॑
 स॑व॒नस्य॑ त्रि॒ष्टुप्छ॑न्दस॒ इन्द्र॑पी॒तस्य॑ नरा॒शः स॑पी॒तस्य॑ [17]

पि॒तृपी॑तस्य॒ मधु॑मत॒ उप॑हू॒तस्योप॑हूतो भ॒र॒ष्याम्या॑दि॒त्यव॑द्गण
 सोम॑ देव॒ ते म॑ति॒विद॑स्तृ॒तीय॑स्य॒ स॑व॒नस्य॑ जग॑तीछ॒न्दस॒
 इन्द्र॑पी॒तस्य॑ नरा॒शः स॑पी॒तस्य॑ पि॒तृपी॑तस्य॒ मधु॑मत॒
 उप॑हू॒तस्योप॑हूतो भ॒र॒ष्यामि॑। आ॒प्या॑यस्व॒ समे॑तु ते वि॒श्वतः॑
 सोम॑ वृ॒ष्णि॑यम्। भ॒वा वा॑ज॒स्य सं॑ग॒थे। हि॒न्वं मे॑ गा॒त्रा
 ह॒रिवो॑ गु॒णान्मे॑ मा॒ वि ती॑तृषः। शि॒वो मे॑ सप्त॒र्षीनु॑प॒ तिष्ठ॑स्व॒
 मा॒ मेऽवा॒ङ्गाभि॑मति॒ [18]

गाः। अ॒पां॒ सोम॑म॒मृता॑ अ॒भूमा॑दर्श॒र्म ज्यो॑ति॒रवि॑दाम
 दे॒वान्। कि॒मस्मा॑न्कृ॒णव॑दरा॒तिः कि॒मु धूर्ति॑र॒मृत॑ म॒र्त्यस्य॑।
 यन्म॑ आ॒त्मनो॑ मि॒न्दाभू॑द्गि॒स्तत्पु॒नरा॑हा॒र्जात॑वे॒दा वि॑च॒र्षणिः॑।

पुनरग्निश्चख्युरदात्पुनरिन्द्रो बृहस्पतिः। पुनर्मे अश्विना युवं
चख्युरा धत्तमख्योः। इष्टयजुषस्ते देव सोम स्तुतस्तोमस्य
[19]

शस्तोक्थस्य हरिवत् इन्द्रपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो
भखयामि। आपूर्याः स्था मां पूरयत प्रजया च धनेन
च। एतत्ते तत् ये च त्वामन्वेतत्ते पितामह प्रपितामह ये
च त्वामन्वत्र पितरो यथाभागम्मन्दध्वम् नमो वः पितरो
रसाय नमो वः पितरः शुष्माय नमो वः पितरो जीवाय
नमो वः पितरः [20]

स्वधायै नमो वः पितरो मन्यवे नमो वः पितरो
घोराय पितरो नमो वो य एतस्मिँल्लोके स्थ युष्मास्तेऽनु
येऽस्मिँल्लोके मां तेऽनु य एतस्मिँल्लोके स्थ यूयं तेषां
वसिष्ठा भूयास्त येऽस्मिँल्लोकेऽहं तेषां वसिष्ठो भूयासम्
प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परि ता बभूव॥
[21]

यत्कांमास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयः स्याम् पतयो
रयीणाम्। देवकृतस्यैनसोऽवयजनमसि मनुष्यकृतस्यैनसोऽ-

व॒य॒ज॒न॒म॒सि॒ पि॒तृ॒कृ॒त॒स्यै॒न॒सो॒ऽव॒य॒ज॒न॒म॒स्य॒प्सु॒ धौ॒त॒स्य॑
 सो॒म॒ दे॒व॒ ते॒ नृ॒भिः॑ सु॒त॒स्ये॒ष्ट॒य॑जुषः स्तु॒त॒स्तो॒म॒स्य॑
 श॒स्तो॒क्थ॑स्य॒ यो॒ भ॒र्खो॑ अ॒श्व॒स॒निर्यो॑ गो॒स॒नि॒स्त॒स्य॑ ते॒
 पि॒तृ॒भिर्भ॒र्खं॑ कृ॒त॒स्यो॒प॒हू॒त॒स्यो॒प॒हू॒तो॒ भ॒र्ख॒यामि॑॥ [22]

ते पृषदाज्यम्प्राणो वै योनैः प्राणद्वाविंशतिश्च॥6॥

म॒ही॒ना॒म्प॒यो॑ऽसि॒ वि॒श्वे॑षां दे॒वानां॑ त॒नू॒र॒ऋ॒ध्या॑संम॒द्य
 पृ॒षती॑नां॒ ग्र॒ह॒म्पृ॒षती॑नां॒ ग्र॒हो॑ऽसि॒ वि॒ष्णो॒र्हृ॒द॒य॒म॒स्ये॒क॒मि॒ष
 वि॒ष्णु॒स्त्वानु॑ वि च॒क्रमे॑ भू॒तिर्द॒ध्ना॑ घृ॒तेन॑ वर्ध॒तां॒ तस्य॑ मे॒ष्ट॒स्य॑
 वी॒त॒स्य॒ द्र॒वि॒ण॒मा॒ ग॒म्या॒ज्यो॒ति॒र॒सि॒ वैश्वान॑र॒म्पृ॒श्चि॒यै॒ दु॒ग्ध॒म्
 याव॑ती॒ द्यावा॑पृ॒थि॒वी॒ म॒हि॒त्वा॒ याव॑च्च स॒प्त॒ सि॒न्ध॒वो॒ वि॒त॒स्थुः॑।
 ताव॑न्त॒मिन्द्र॑ ते [23]

ग्र॒हः॑ सु॒हो॒र्जा॒ गृ॒ह्णाम्य॑स्तृ॒तम्। यत्कृ॑ष्णशकुनः
 पृ॒षदा॒ज्य॒म॒व॒मृ॒शे॒च्छू॒द्रा॒ अस्य॑ प्र॒मायु॑काः स्यु॒र्य॒च्छ्वा॒ऽव॒मृ॒शे॒च्च॒तु॒ष्पा
 ऽस्य॑ प॒शवः॑ प्र॒मायु॑काः स्यु॒र्य॒थ॒स्क॒न्दे॒द्य॒ज॒मानः॑ प्र॒मायु॑कः
 स्यात्प॒शवो॑ वै पृ॒षदा॒ज्य॒म्प॒शवो॑ वा ए॒तस्य॑ स्क॒न्द॒न्ति॒ यस्य॑
 पृ॒षदा॒ज्यः॑ स्क॒न्द॒ति॒ यत्पृ॒षदा॒ज्य॒म्पुन॑र्गृ॒ह्णाति॑ प॒शू॒ने॒वास्मै॑
 पुन॑र्गृ॒ह्णाति॑ प्रा॒णो॒ वै पृ॒षदा॒ज्य॒म्प्रा॒णो॒ वै [24]

ए॒तस्य॑ स्क्न्दति॑ यस्य॑ पृषदा॒ज्यः॑ स्क्न्दति॑
यत्पृषदा॒ज्यम्पुन॑र्गृह्णाति॑ प्रा॒णमे॒वास्मै॑ पुन॑र्गृह्णाति॑ हि॒र॒ण्यमव॑धा॒य
गृह्णात्य॒मृतं॑ वै हि॒र॒ण्यम्प्रा॑णः पृषदा॒ज्यम॒मृतमे॒वास्य॑
प्रा॒णे द॑धाति श॒तमा॑न॒म्भवति॑ श॒तायुः॑ पु॒रुषः॑ श॒तेन्द्रि॑य
आयु॑ष्ये॒वेन्द्रि॑ये प्र॒ति तिष्ठ॑त्यश्व॒मव॑ घ्रापयति प्राजाप॒त्यो वा
अश्वः॑ प्राजाप॒त्यः प्रा॒णः स्वादे॒वास्मै॑ योनेः॑ प्रा॒णं निर्मि॑मीते
वि वा ए॒तस्य॑ य॒ज्ञश्छिद्यते॑ यस्य॑ पृषदा॒ज्यः॑ स्क्न्दति॑
वैष्ण॒व्यर्चा पुन॑र्गृह्णाति य॒ज्ञो वै विष्णु॑र्य॒ज्ञेनै॒व य॒ज्ञः सं
त॑नोति॥ [25]

श॒स्त्रं वै श॒स्त्रन्दु॑हान्द्रावि॑शतिश्च॥ 7 ॥

दे॒वं स॒वितरे॒तत्ते प्रा॒ह तत्प्र च॑ सु॒व प्र च॑ य॒ज
बृह॑स्पति॒र्ब्रह्मा॑युष्म॒त्या ऋ॒चो मा गा॑त तनूपा॒थ्साम्नः॑ स॒त्या व॑
आ॒शिषः॑ सन्तु स॒त्या आकू॑तय ऋ॒तं च॑ स॒त्यं च॑ वदत स्तु॒त
दे॒वस्य॑ स॒वितुः॑ प्र॒सवे॑ स्तु॒तस्य॑ स्तु॒तम॒स्यूर्ज॑म्म॒ह्यः॑ स्तु॒तं
दु॒हामा मा॑ स्तु॒तस्य॑ स्तु॒तं ग॑म्याच्छ॒स्त्रस्य॑ श॒स्त्रम् [26]

अ॒स्यूर्ज॑म्म॒ह्यः॑ श॒स्त्रं दु॒हामा मा॑ श॒स्त्रस्य॑ श॒स्त्रं
ग॑म्यादिन्द्रि॒याव॑न्तो वनामहे धु॒खीम॑हि॒ प्र॒जामिष॑म्। सा मे॑

स॒त्याशी॒र्दे॒वेषु॑ भू॒यात् ब्र॒ह्मव॑र्च॒सम्मा॑ ग॒म्यात्। य॒ज्ञो ब॑भू॒व स
आ ब॑भू॒व स प्र ज॑ज्ञे॒ स वा॑वृ॒धे। स दे॒वाना॒मधि॑पतिर्ब॒भूव॑ सो
अ॒स्मा॑ꣳ अ॒धिप॑तीन्करोतु व॒यः॑ स्या॒म प॑त॒यो र॒यीणा॑म्।
य॒ज्ञो वा॒ वै [27]

य॒ज्ञप॑तिं दु॒हे य॒ज्ञप॑तिर्वा य॒ज्ञं दु॒हे स यः॑ स्तु॒तश॒स्त्रयो॒र्दोह॑मवि॒ष्ट
यज॑ते॒ तं य॒ज्ञो दु॒हे स इ॒ष्ट्वा पा॑पी॒यान्भ॑वति॒ य ए॑न॒योर्दोह॑
वि॒द्वान् यज॑ते॒ स य॒ज्ञं दु॒हे स इ॒ष्ट्वा व॑सी॒यान्भ॑वति॒ स्तु॒तस्य॑
स्तु॒तम॒स्यूर्ज॑म्म॒ह्यः॑ स्तु॒तं दु॒हामा॑ मा॒ स्तु॒तस्य॑ स्तु॒तं
ग॒म्याच्छ॒स्त्रस्य॑ श॒स्त्रम॒स्यूर्ज॑म्म॒ह्यः॑ श॒स्त्रं दु॒हामा॑ मा॒ श॒स्त्रस्य॑
श॒स्त्रं ग॒म्यादि॒त्याहै॑ष वै स्तु॒तश॒स्त्रयो॒र्दोह॑स्तं॒ य ए॒वं वि॒द्वान्
यज॑ते॒ दुह॑ ए॒व य॒ज्ञमि॒ष्ट्वा व॑सी॒यान्भ॑वति॥ [28]

ए॒नंसा॑ वि॒श्वक॑र्मन् यो द॒खि॒षां न॑ स॒र्पि॒ग्री॒वी वै॒श्वान॑राश्च॒त्वारि॑ꣳश॒च्च॑॥४॥

श॒ये॒नाय॑ प॒त्वेने॑ स्वाहा वट्थ॒स्वय॑म॒भिगू॑र्ताय॒ नमो॑
विष्ट॒म्भाय॑ ध॒र्मणे॑ स्वाहा वट्थ॒स्वय॑म॒भिगू॑र्ताय॒ नमः॑ परि॒धये॑
ज॒न॒प्रथ॑नाय॒ स्वाहा॑ वट्थ॒स्वय॑म॒भिगू॑र्ताय॒ नम॑ ऊ॒र्जे
हो॒त्रा॒णाꣳ स्वाहा॑ वट्थ॒स्वय॑म॒भिगू॑र्ताय॒ नमः॑ प॒य॑से॒ होत्रा॑णाꣳ
स्वाहा॑ वट्थ॒स्वय॑म॒भिगू॑र्ताय॒ नमः॑ प्र॒जाप॑तये॒ मन॑वे॒ स्वाहा॑

वट्थ्स्वयमभिगूर्ताय नम ऋतमृतपाः सुवर्वाट्थ्स्वाहा
 वट्थ्स्वयमभिगूर्ताय नमस्तुम्पन्ताः९ होत्रा मधौर्घृतस्य
 यज्ञपतिमृषय एनसा [29]

आहुः। प्रजा निर्भक्ता अनुतप्यमाना मध्व्यौ स्तोकावप
 तौ रराधा। सं नस्ताभ्याः९ सृजतु विश्वकर्मा घोरा
 ऋषयो नमो अस्त्वेभ्यः। चख्षुष एषाम्मनसश्च संधौ
 बृहस्पतये महि षद्भुमन्नमः। नमो विश्वकर्मणे स उ
 पात्वस्माननन्यान्त्सोमपान्मन्यमानः। प्राणस्य विद्वान्त्समरे
 न धीर एनश्चकृवान्महि बद्ध एषाम्। तं विश्वकर्मन् [30]

प्र मुञ्चा स्वस्तये ये भूख्यन्तो न वसून्यानूहुः।
 यानग्रयोऽन्वतप्यन्त धिष्ण्या इयं तेषामवया दुरिष्ट्यै
 स्विष्टिं नस्तां कृणोतु विश्वकर्मा। नमः पितृभ्यो अभि
 ये नो अख्यन् यज्ञकृतो यज्ञकामाः सुदेवा अकामा वो
 दख्णिणां न नीनिम् मा नस्तस्मादेनसः पापयिष्ट। यावन्तो
 वै सदस्यास्ते सर्वे दख्णिण्यास्तेभ्यो यो दख्णिणां न [31]

नयेदैभ्यो वृश्चेत यद्वैश्वकर्मणानि जुहोति सदस्यानेव
 तत्प्रीणात्यस्मे देवासो वपुषे चिकिथ्सत यमाशिरा दम्पती

वा॒ममं॑श्रुतः। पु॒मो॑न्पु॒त्रो जा॑यते वि॒न्दते॒ वस्व॑थ॒ विश्वे॑ अर॒पा
 ए॒धते॑ गृ॒हः। आ॒शीर्दा॑या दम्प॑ती वा॒ममं॑श्रुता॒मरि॑ष्टो रा॒यः
 सच॑ता॒ः स॒मो॒कसा॑। य आ॒सिच॑त्सं॒दुग्धं॑ कु॒म्भ्या स॒हेष्टे॑न॒
 या॒मन्न॑म॒तिं ज॑हातु सः। स॒र्पिर्ग्री॑वी [32]

पी॒व॒र्यस्य॑ जा॒या पी॒वानः॑ पु॒त्रा अ॑कृ॒शासो॑ अ॒स्य।
 स॒हजा॑निर्यः सु॒मख॑स्यमा॒न इन्द्रा॑या॒शिरः॑ स॒ह कु॒म्भ्यादा॑त्।
 आ॒शीर्म॑ ऊ॒र्जमु॑त सु॒प्रजा॑स्त्वमिषं दधातु द्रवि॑णः॒
 स॒व॒र्चस॑म्। स॒ंजय॑न्खे॒त्राणि॑ स॒हसा॑हमिन्द्र कृ॒ण्वानो॑
 अ॒न्याः अध॑रा॒न्स॒पत्नान्॑। भू॒तम॑सि भू॒ते मा॑ धा॒ मुख॑म॒सि
 मुख॑म्भू॒यास॑म् द्यावा॑पृथि॒वीभ्यां॑ त्वा॒ परि॑ गृह्णामि विश्वे॑ त्वा
 दे॒वा वै॑श्वान॒राः [33]

प्र च्या॑वयन्तु दि॒वि दे॒वान्द॑ह॒न्तरि॑ख्ये वया॑सि
 पृथि॑व्या॒म्पार्थि॑वान्ध्रु॒वं ध्रु॒वेण॑ ह॒विषा॑व॒ सोमं॑ नयामसि। यथा॑
 नः॒ सर्व॑मि॒ज्जग॑दय॒ख्यम् स॒मना॑ असत्। यथा॑ न इन्द्र
 इ॒द्विशः॑ के॒वलीः॒ सर्वाः॒ सम॑नसः करत्। यथा॑ नः॒ सर्वा
 इ॒दिशो॑ऽस्माकं के॒वली॑रसन्॥ [34]

यद्वे होताध्वर्युमभ्याह्वयते वज्रमेनमभि प्र वर्तयत्युक्थंशा
 इत्याह प्रातःसवनम्प्रतिगीर्य त्रीण्येतान्यखराणि त्रिपदा
 गायत्री गायत्रम्प्रातःसवनं गायत्रियैव प्रातःसवने
 वज्रमन्तर्धत्त उक्थं वाचीत्याह माध्यंदिनं सवनम्प्रतिगीर्य
 चत्वार्येतान्यखराणि चतुष्पदा त्रिष्टुष्टुभम्माध्यंदिनं सवनं
 त्रिष्टुभैव माध्यंदिने सवने वज्रमन्तर्धत्ते [35]

उक्थं वाचीन्द्रायेत्याह तृतीयसवनम्प्रतिगीर्य सप्तैतान्यखराणि
 सप्तपदा शक्करी शाक्करो वज्रो वज्रैणैव तृतीयसवने
 वज्रमन्तर्धत्ते ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वा अध्वर्युः स्याद्यो
 यथासवनम्प्रतिगरे छन्दांसि सम्पादयेत्तेजः प्रातःसवन
 आत्मन्दधीतेन्द्रियम्माध्यंदिने सवने पशूस्तृतीयसवन
 इत्युक्थंशा इत्याह प्रातःसवनम्प्रतिगीर्य त्रीण्येतान्यखराणि
 [36]

त्रिपदा गायत्री गायत्रम्प्रातःसवनम्प्रातःसवन एव
 प्रतिगरे छन्दांसि सम्पादयत्यथो तेजो वै गायत्री
 तेजः प्रातःसवनं तेज एव प्रातःसवन आत्मन्धत्त उक्थं
 वाचीत्याह माध्यंदिनं सवनम्प्रतिगीर्य चत्वार्येतान्यखराणि

चतुष्पदा त्रिष्टुत्रैष्टुभ्रम्माध्यंदिनं५ सर्वन्माध्यंदिन एव
 सर्वने प्रतिगरे छन्दांसि सम्पादयत्यथो इन्द्रियं वै
 त्रिष्टुगिन्द्रियम्माध्यंदिनं५ सर्वनम् [37]

इन्द्रियमेव माध्यंदिने सर्वन आत्मन्धत्त उक्थं
 वाचीन्द्रायेत्याह तृतीयसर्वनम्प्रतिगीर्य सप्तैतान्यखराणि
 सप्तपदा शक्करी शाक्कराः पशवो जागतं तृतीयसर्वनं
 तृतीयसर्वन एव प्रतिगरे छन्दांसि सम्पादयत्यथो पशवो
 वै जगती पशवंस्तृतीयसर्वनम्पशूनेव तृतीयसर्वन आत्मन्धत्ते
 यद्वै होताध्वर्युमभ्याह्वयत आव्यमस्मिन्दधाति तद्यन्न [38]

अपहनीत पुरास्य संवत्सराद्गृह आ वेवीरञ्छो५सा मोद
 इवेति प्रत्याह्वयते तेनैव तदप हते यथा वा आयताम्प्रतीख्यत
 एवमध्वर्युः प्रतिगुरम्प्रतीख्यते यदभिप्रतिगृणीयाद्यथायतया
 समृच्छते तादृगेव तद्यदर्धर्चालुप्येत यथा धावञ्छो हीयते
 तादृगेव तत्प्रबाहुग्वा ऋत्विजामुद्गीथा उद्गीथ एवोद्गातृणाम्
 [39]

ऋचः प्रणव उक्थश५सिनाम्प्रतिगुरोऽध्वर्यूणाम् य
 एवं विद्वान्प्रतिगृणात्यन्नाद एव भवत्यास्य प्रजायां वाजी

जायत इयम्वै होतासावध्वर्युयदासीनः शंसत्यस्या एव
तद्धोता नैत्यास्त इव हीयमथो इमामेव तेन यजमानो दुहे
यत्तिष्ठन्प्रतिगृणात्यमुष्या एव तदध्वर्युर्नैति [40]

तिष्ठतीव ह्यसावथो अमूमेव तेन यजमानो दुहे
यदासीनः शंसति तस्मादितःप्रदानं देवा उप
जीवन्ति यत्तिष्ठन्प्रतिगृणाति तस्मादमुतःप्रदानम्मनुष्या
उप जीवन्ति यत्प्राडासीनः शंसति प्रत्यङ्घ्निष्ठन्प्रतिगृणाति
तस्मात्प्राचीनः रेतो धीयते प्रतीचीः प्रजा जायन्ते यद्वै
होताध्वर्युर्मभ्याह्वयते वज्रमेनमभि प्र वर्तयति पराडा वर्तते
वज्रमेव तन्नि करोति॥ [41]

रक्षस्व भ्रातृव्यस्योदश च॥10॥

उपयामगृहीतोऽसि वाख्यसदसि वाक्पाभ्यां त्वा
ऋतुपाभ्यामस्य यज्ञस्य ध्रुवस्याध्यर्खाभ्यां गृह्णाम्युपयामगृहीतो
ऽस्यृतसदसि चख्युष्याभ्यां त्वा ऋतुपाभ्यामस्य यज्ञस्य
ध्रुवस्याध्यर्खाभ्यां गृह्णाम्युपयामगृहीतोऽसि श्रुतसदसि
श्रोत्रपाभ्यां त्वा ऋतुपाभ्यामस्य यज्ञस्य ध्रुवस्याध्यर्खाभ्यां
गृह्णामि देवेभ्यस्त्वा विश्वदेवेभ्यस्त्वा विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यो

विष्णवुरुक्रमैष ते सोमस्त९ ररख्यस्व [42]

तं ते दुश्चख्या माव ख्यत् मयि वसुः पुरोवसुर्वाक्पा
वाचम्मे पाहि मयि वसुर्विदद्वसुश्चख्युष्पाश्चख्युर्मे पाहि
मयि वसुः संयद्वसुः श्रोत्रपाः श्रोत्रम्मे पाहि भूरसि
श्रेष्ठो रश्मीनाम्प्राणपाः प्राणम्मे पाहि धूरसि श्रेष्ठो
रश्मीनामपानपा अपानम्मे पाहि यो न इन्द्रवायू
मित्रावरुणावश्विनावभिदासति भ्रातृव्य उत्पिपीते शुभस्पती
इदमहं तमधरम्पादयामि यथेन्द्राहमुत्तमश्चेतयानि॥ [43]

हुपाऽर्थं त्वा त्रयोदश च॥11॥

प्र सो अग्ने तवोतिभिः सुवीराभिस्तरति वाजकर्मभिः।
यस्य त्व९ सख्यमाविथ। प्र होत्रे पूर्य वचोऽग्नये भरता
बृहत्। विपां ज्योतींषि बिभ्रते न वेधसे। अग्ने त्री ते
वाजिना त्री षधस्था तिस्रस्ते जिह्वा ऋतजात पूर्वीः। तिस्र
उ ते तनुवो देववातास्ताभिर्नः पाहि गिरो अप्रयुच्छन्। सं
वां कर्मणा समिषा [44]

हिनोमीन्द्राविष्णू अपसस्पारे अस्य। जुषेथां यज्ञं द्रविणं च
धत्तमरिष्टैर्नः पृथिभिः पारयन्ता। उभा जिग्यथुर्न परा जयेथे

न परां जिग्ये कतरश्चनैनोंः। इन्द्रश्च विष्णो यदपस्पृधेथां त्रेधा
सहस्रं वि तदैरयेथाम्। त्रीण्यायूषि तवं जातवेदस्तिस्त्र
आजानीरुषसंस्ते अग्ने। ताभिर्देवानामवो यखिष विद्वानथ
[45]

भव यजमानाय शं योः। अग्निस्त्रीणि त्रिधातून्या ख्येति
विदथा कविः। स त्रीरेकादशा इह। यख्यच्च पिप्रयच्च
नो विप्रो दूतः परिष्कृतः। नभन्तामन्यके संमे। इन्द्राविष्णू
दृहिताः शम्बरस्य नव पुरो नवतिं च श्रथिष्टम्। शतं वर्चिनः
सहस्रं च साक इथो अप्रत्यसुरस्य वीरान्। उत माता
महिषमन्वेनदमी त्वां जहति पुत्र देवाः। अथाब्रवीद्वृत्रमिन्द्रो
हनिष्यन्त्सखे विष्णो वितरं वि क्रमस्व॥ [46]

॥ हरिः ओम्॥ तैत्तिरीयसंहिता तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः॥

अग्ने तेजस्विन्वायुर्वसंवस्त्वैतद्वा अपां वायुरसि प्राणो नाम देवा वै यद्यज्ञेन न प्रजापतिर्देवासुरानायुर्दा पुतय्युवान्
सूर्यो देव इदमैकादश॥11॥ अग्ने तेजस्विन्वायुरसि छन्दसां वीर्यं मातरंश्च पट्विशत्॥36॥ अग्ने तेजस्वि श्रिकितुपे
दधातु॥ हरिः ओम्॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥

॥तृतीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः॥

ख्यत्रस्य च मयि त्रयोविंशतिश्च॥1॥

अग्ने॑ तेज॒स्विन्तेज॒स्वी त्वं दे॒वेषु॑ भूया॒स्तेज॑स्वन्त॒म्मामायु॑ष्मन्त॒
वर्च॑स्वन्त॒म्मनु॑ष्येषु कुरु दी॒ख्यायै॑ च त्वा॒ तप॑सश्च तेज॑से
जुहो॑मि तेजो॒विद॑सि तेजो॑ मा॒ मा हा॑सीन्माऽहं तेजो॑
हासि॑ष॒म्मा मां तेजो॑ हासी॒दिन्द्रो॑जस्विन्नोज॒स्वी त्वं दे॒वेषु॑
भूया॒ ओज॑स्वन्त॒म्मामायु॑ष्मन्त॒ वर्च॑स्वन्त॒म्मनु॑ष्येषु कुरु
ब्रह्म॑णश्च त्वा ख्य॒त्रस्य॑ च [1]

ओज॑से जुहो॒म्योजो॒विद॒स्योजो॑ मा॒ मा हा॑सीन्माहमोजो॑
हासि॑ष॒म्मा मामोजो॑ हासी॒त्सूर्य॑ भ्राजस्विन्भ्राज॒स्वी त्वं
दे॒वेषु॑ भूया॒ भ्राज॑स्वन्त॒म्मामायु॑ष्मन्त॒ वर्च॑स्वन्त॒म्मनु॑ष्येषु कुरु
वा॒योश्च॑ त्वाऽपां च॒ भ्राज॑से जुहो॒मि सुव॑र्विद॒सि सुव॑र्मा
मा हा॑सीन्माह॒ सुव॑र्हासि॒ष॒म्मा मा॒ सुव॑र्हासीन्मयि
मे॒धाम्मयि॑ प्र॒जाम्मय्य॑ग्निस्तेजो॑ दधातु॒ मयि॑ मे॒धाम्मयि॑
प्र॒जाम्मयीन्द्र॑ इन्द्रि॒यं द॑धातु॒ मयि॑ मे॒धाम्मयि॑ प्र॒जाम्मयि॑
सूर्यो॑ भ्राजो॑ दधातु॥ [2]

श०सिषद्विश्वे देवा अष्टाविंशतिश्च॥2॥

वा॒युर्हिं॑क॒र्ताऽग्निः॑ प्र॒स्तो॒ता प्र॒जाप॑तिः साम्
 बृ॒ह॒स्पति॑रु॒द्गा॒ता वि॒श्वे दे॒वा उ॑पगा॒तारो म॒रुतः॑ प्रति॒हर्ता॑रु
 इन्द्रो॑ नि॒धनं॑ ते दे॒वाः प्रा॑णभृ॒तः प्रा॑णम्मयि॑ दध॒त्वेत॑द्वै
 सर्व॑मध्व॒र्युरु॑पाकुर्वन्नु॒द्गातृ॑भ्य॑ उ॒पाक॑रोति ते दे॒वाः
 प्रा॑णभृ॒तः प्रा॑णम्मयि॑ दध॒त्वित्या॑हैतदे॒व सर्व॑मा॒त्मन्ध॑त्त
 इडा॑ दे॒वहू॑र्मनु॒र्यज्ञ॒नीर्बृ॒ह॒स्पति॑रुक्थाम॒दानि॑ श०सिषद्विश्वे
 दे॒वाः [3]

सू॒क्तवा॑चः॒ पृथि॑वि मा॒त॒र्मा मां हि॑सी॒र्मधुं॑ म॒निष्ये॑ मधुं
 ज॒निष्ये॑ मधुं व॒र॒ख्यामि॑ मधुं व॒दिष्या॑मि मधुंम॒तीं दे॒वेभ्यो॑
 वाच॑मु॒द्यास॑ शुश्रू॒षेण्याम॑म॒नुष्ये॑भ्य॒स्तम्मा॑ दे॒वा अ॑वन्तु
 शो॒भायै॑ पि॒तरोऽनु॑ म॒दन्तु॥[4]

शक्रंरीप्स्वरेर्बृहस्पतिः पञ्चविंशतिश्च॥3॥

वस॑वस्त्वा॒ प्र वृ॑हन्तु गाय॒त्रेण॑ छ॒न्दसा॑ऽग्नेः प्रि॒यम्पा॑थ
 उपै॑हि रु॒द्रास्त्वा॒ प्र वृ॑हन्तु त्रैष्टु॒भेन॑ छ॒न्दसेन्द्र॑स्य प्रि॒यम्पा॑थ
 उपै॑ह्यादि॒त्यास्त्वा॒ प्र वृ॑हन्तु जाग॑तेन॒ छ॒न्दसा॑ वि॒श्वेषां॑
 दे॒वानाम्प्रि॒यम्पा॑थ उपै॑हि मा॒न्दा॑सु ते शुक्र शुक्र॒मा धू॑नोमि

भ॒न्दना॑सु॒ कोत॑नासु॒ नूत॑नासु॒ रेशी॑षु॒ मेषी॑षु॒ वाशी॑षु॒ विश्व॑भृ॒त्सु॒
मा॒र्ध्वी॑षु॒ ककु॑हासु॒ शक्क॑रीषु [5]

शु॒क्रासु॑ ते शु॒क्र शु॒क्रमा॑ धू॒नोमि॑ शु॒क्रं ते॑ शु॒क्रेण॑ गृ॒ह्णाम्य॑हो॒
रू॒पेण॑ सूर्य॑स्य र॒श्मिभिः॑। आऽस्मि॑न्नु॒ग्रा अ॑चु॒च्यवु॑र्दिवो धारा॑
अस॑श्चत। क॒कुह॑ रूपं वृष॑भस्य रोचते बृ॒हत्सोमः॑ सोम॑स्य
पुरो॑गाः शु॒क्रः शु॒क्रस्य॑ पुरो॑गाः। यत्ते॑ सो॒मादा॑भ्यं॒ नाम॒ जागृ॑वि
तस्मै॑ ते सोम॒ सोमा॑य॒ स्वाहो॑शित्कं दे॒व सोम॑ गाय॒त्रेण॑
छ॒न्दसा॑ऽग्नेः [6]

प्रि॒यम्पा॑थो॒ अपी॑हि व॒शी त्वं दे॒व सोम॑ त्रैष्टु॑भेन॒
छ॒न्दसे॑न्द्रस्य प्रि॒यम्पा॑थो॒ अपी॑ह्य॒स्मत्स॑खा त्वं दे॒व सोम॑
जागृ॑तेन॒ छ॒न्दसा॑ वि॒श्वेषां॑ दे॒वानाम्प्रि॑यम्पाथो॒ अपी॑ह्या नः॒
प्रा॒ण ए॒तु परा॑वत॒ आन्तरि॑ख्याद्वि॒वस्परि॑। आयुः॑ पृथि॒व्या
अध्य॑मृतमसि प्रा॒णाय॑ त्वा। इन्द्रा॒ग्नी मे॒ वर्चः॑ कृणुतां वर्चः॑
सोमो॑ बृह॒स्पतिः॑। वर्चो॑ मे॒ विश्वे॑ दे॒वा वर्चो॑ मे धत्तम॑श्विना।
दध॑न्वे वा॒ यदी॑मनु॒ वोच॑द्ब्रह्मा॒णि वेरु॑ तत्। परि॒ विश्वा॑नि॒
काव्या॑ ने॒मिश्च॑कर्मि॒वाभवत्॑॥ [7]

ए॒तद्वा अ॒पां ना॒म॒धेयं॑ गु॒ह्यं यदा॑धा॒वा मा॒न्दा॑सु ते
 शु॒क्र शु॒क्र॒मा धू॒नो॒मी॒त्याहा॒पामे॒व ना॒म॒धेये॑न गु॒ह्येन॑ दि॒वो
 वृ॒ष्टि॒मव॑ रु॒न्ध्रे शु॒क्रं ते शु॒क्रेण॑ गृ॒ह्णामी॒त्याहै॒तद्वा अ॒हो रू॒पं
 यद्वा॒त्रिः सूर्य॑स्य र॒श्मयो॑ वृ॒ष्ट्या ई॒शते॑ऽहं ए॒व रू॒पेण॑ सूर्य॑स्य
 र॒श्मिभि॑र्दि॒वो वृ॒ष्टिं च्या॒वय॑त्याऽस्मि॑न्नु॒ग्राः [8]

अ॒चु॒च्यवु॑रि॒त्याह॑ यथा॒यजु॑रे॒वैतत्क॑कुह॑ रू॒पं वृ॒षभ॑स्य
 रो॒चते॑ बृ॒हदि॒त्याहै॒तद्वा अ॑स्य ककुह॑ रू॒पं यद्वृ॑ष्टी रू॒पेणै॒व
 वृ॒ष्टि॒मव॑ रु॒न्ध्रे यत्ते॑ सो॒मादा॑भ्यं॒ नाम॒ जागृ॑वी॒त्याहै॒ष ह॒ वै
 ह॒विषा॑ ह॒विर्य॑जति॒ योऽदा॑भ्यं गृही॒त्वा सो॒माय॑ जु॒होति॒ परा॒
 वा ए॒तस्या॑युः प्रा॒ण ए॒ति [9]

योऽं॑शुं गृ॒ह्णामि॒ नः प्रा॒ण ए॒तु परा॑वत॒ इत्या॑हायु॒रेव॑
 प्रा॒णमा॒त्मन्ध॑त्तेऽमृ॒तम॑सि प्रा॒णाय॑ त्वेति॒ हिर॑ण्यम॒भि
 व्य॑नित्य॒मृतं॒ वै हिर॑ण्य॒मायुः प्रा॒णोऽमृ॑ते॒नैवा॑यु॒रात्म॑न्धत्ते
 श॒तमा॑न॒म्भव॑ति श॒तायुः॑ पु॒रुषः॑ श॒तेन्द्रि॑य॒ आयु॑ष्ये॒वेन्द्रि॑ये
 प्र॒ति ति॑ष्ठत्य॒प उप॑ स्पृशति॒ भेष॑जं वा आ॒पो भेष॑जमे॒व
 कुरु॑ते॥ [10]

वा॒युर॑सि प्रा॒णो नाम॑ सवि॒तुराधि॑पत्येऽपान॒ममे॑
 दा॒श्चख्य॑रसि॒ श्रोत्रं॑ नाम॑ धा॒तुराधि॑पत्य॒ आयु॑र्मे॒ दा
 रू॒पम॑सि॒ वर्णो॑ नाम॒ बृह॑स्पते॒राधि॑पत्ये प्र॒जाम्मे॑ दा ऋ॒तम॑सि
 स॒त्यं नामेन्द्र॑स्याधि॑पत्ये र॒ख्यत्र॑ममे॑ दा भू॒तम॑सि॒ भव्यं॑ नाम॑
 पि॒तृणा॑माधि॑पत्येऽपामोष॑धीनां॒ गर्भं॑ धा ऋ॒तस्य॑ त्वा॒ व्योम॑न
 ऋ॒तस्य॑ [11]

त्वा॒ विभू॑मन ऋ॒तस्य॑ त्वा॒ विध॑र्मण ऋ॒तस्य॑ त्वा
 स॒त्याय॑र्तस्य॑ त्वा॒ ज्योति॑षे प्र॒जाप॑तिर्वि॒राज॑मपश्य॒त्तया॑
 भू॒तं च॒ भव्यं॑ चासृ॒जत॑ तामृषि॑भ्यस्ति॒रोऽद॑धा॒त्तां
 ज॒मद॑ग्निस्तप॑साऽपश्य॒त्तया॑ वै स पृ॒श्नीन्का॑मानसृ॒जत॑
 तत्पृ॑श्नीनाम्पृ॒श्चित्व॑म् यत्पृ॒श्नयो॑ गृह्यन्ते पृ॒श्नीने॒व तैः का॑मान्
 यज॑मानोऽव॑ रुन्दे वा॒युर॑सि प्रा॒णः [12]

नामेत्या॑ह प्राणापा॒नावे॒वाव॑ रुन्दे चख्य॑रसि॒ श्रोत्रं॑
 नामेत्या॑हायु॒रेवा॒व॑ रुन्दे रू॒पम॑सि॒ वर्णो॑ नामेत्या॑ह
 प्र॒जामे॒वाव॑ रुन्दे ऋ॒तम॑सि॒ स॒त्यं नामेत्या॑ह र॒ख्यत्र॑मे॒वाव॑
 रुन्दे भू॒तम॑सि॒ भव्यं॑ नामेत्या॑ह प॒शवो॑ वा अ॒पामोष॑धीनां॒
 गर्भः॑ प॒शूने॒व [13]

अव॑ रु॒न्ध्र ए॒ताव॑द्वै पु॒रुष॑म्प॒रित॑स्तदे॒वाव॑ रु॒न्ध्र ऋ॒तस्य॑ त्वा॒
 व्यो॑म॒न इ॒त्याहे॑यं वा ऋ॒तस्य॑ व्यो॑मे॒मामे॒वाभि॑ ज॒यत्यृ॑तस्य॑ त्वा॒
 वि॒भू॒म॒न इ॒त्याहान्तरि॑ख॒ष्ववाँ॑ ऋ॒तस्य॑ वि॒भू॒मान्तरि॑ख॒षमे॒वाभि॑
 ज॒यत्यृ॑तस्य॑ त्वा॒ वि॒ध॒र्म॒ण इ॒त्याह॑ द्यौ॒र्वा ऋ॒तस्य॑ वि॒ध॒र्म॒
 दि॒वमे॒वाभि॑ ज॒यत्यृ॑तस्य॑ [14]

त्वा॒ स॒त्याये॒त्याह॑ दि॒शो वा ऋ॒तस्य॑ स॒त्यं दि॒श ए॒वाभि॑
 ज॒यत्यृ॑तस्य॑ त्वा॒ ज्यो॒तिष॑ इ॒त्याह॑ सु॒व॒र्गो वै लो॒क
 ऋ॒तस्य॑ ज्यो॒तिः सु॒व॒र्गमे॒व लो॒कम॒भि ज॒यत्ये॒ताव॑न्तो वै
 दे॒वलो॒कास्ता॑ने॒वाभि॑ ज॒यति॑ द॒श स॒म्प॑द्यन्ते द॒शाख॑रा
 वि॒राड॑न्न॒ वि॒राड्वि॒राज्ये॒वान्नाद्ये॑ प्र॒ति तिष्ठ॑ति॥ [15]

अभिजित्या ओषधयोऽष्टाचत्वारिंशच्च॥ 6॥

दे॒वा वै यद्य॑ज्ञे॒न ना॒वा॒रु॑न्ध॒त तत्प॑रै॒रवा॑रुन्ध॒त
 तत्प॑रा॒णाम्प॑र॒त्वम् यत्प॑रै॒ गृ॒ह्यन्ते॑ यदे॒व य॑ज्ञे॒न ना॒व॑रु॒न्धे
 तस्या॑व॒रु॒द्धौ य॒म्प्रथ॑मं गृ॒ह्णाती॑ममे॒व तेन॑ लो॒कम॒भि ज॒यति॑
 यं द्वि॒तीय॑म॒न्तरि॑ख॒षं तेन॑ यं तृ॒तीय॑म॒मुमे॒व तेन॑ लो॒कम॒भि
 ज॒यति॑ यदे॒ते गृ॒ह्यन्त॑ ए॒षां लो॒काना॑म॒भिजि॑त्यै [16]

उत्त॑रे॒ष्वहः॑ स्व॒मुतो॑ऽर्वाश्चो॑ गृ॒ह्यन्ते॑ऽभि॒जित्यै॒वेमा॑ल्लो॒कान्पुन॑रि॒म

लो॒कम्प्र॒त्यव॑रोहन्ति॒ यत्पूर्वे॑ष्वहः॒स्वितः॑ परा॑श्चो गृह्यन्ते
तस्मा॑दि॒तः परा॑श्च इ॒मे लो॒का यदुत्त॑रेष्वहः॒स्वमु॒तोऽर्वा॑श्चो
गृह्यन्ते॒ तस्मा॑दमु॒तोऽर्वा॑श्च इ॒मे लो॒कास्तस्मा॑द- या॒तयाम्नो
लो॒कान्म॑नु॒ष्या उप॑ जीवन्ति ब्रह्म॑वा॒दिनो॑ वदन्ति॒
कस्मा॑त्स॒त्याद॒द्ध्य ओष॑धयः॒ सम्भ॑वन्त्योष॑धयः [17]

म॒नु॒ष्या॒णाम॑न्न॒म्प्रजा॑प॒तिम्प्रजा॑ अनु प्र जा॒यन्त॒ इति॒
परा॑न॒विति॑ ब्रू॒याद्य॑द्ब्र॒ह्मात्य॑द्ध्यस्त्वौष॑धीभ्यो गृह्णामीति॒
तस्मा॑द॒द्ध्य ओष॑धयः॒ सम्भ॑वन्ति॒ यद्ब्र॒ह्मात्योष॑धीभ्यस्त्वा
प्र॒जाभ्यो॑ गृह्णामीति॒ तस्मा॑दोष॑धयो म॒नु॒ष्या॒णाम॑न्नम् यद्ब्र॒ह्माति॑
प्र॒जाभ्य॑स्त्वा प्र॒जाप॑तये गृह्णामीति॒ तस्मा॑त्प्रजाप॑तिम्प्रजा
अनु प्र जा॒यन्ते॥ [18]

स छन्दसावीर्यवाँ एव तदृष्टो च॥7॥

प्र॒जाप॑तिर्दे॒वासुरा॑न॒सृज॑त॒ तदनु॑ य॒ज्ञोऽसृ॑ज्यत
य॒ज्ञं छ॒न्दा॑ंसि॒ ते वि॒ष्वश्चो॒ व्य॑क्राम॒न्त्सोऽसुरा॑ननु॒
य॒ज्ञोऽपा॑क्रामद्य॒ज्ञं छ॒न्दा॑ंसि॒ ते दे॒वा अ॑म॒न्यन्ता॑मी वा
इ॒दम॑भूवन् यद्वयः॑ स्म इति॒ ते प्र॒जाप॑तिमुपा॒धाव॑न्त्सोऽब्र॑वीत्प्रज
वी॒र्यमा॑दाय॒ तद्वः प्र दा॑स्यामीति॒ स छ॒न्दसां॑ वी॒र्यम् [19]

आदाय तदैभ्यः प्रायच्छत्तदनु छन्दाः स्यपाक्रामञ्छन्दाः सि
 यज्ञस्ततो देवा अभवन्परासुरा य एवं छन्दसां वीर्यं वेदा
 श्रावयास्तु श्रौषड्यज्ञ ये यजामहे वषट्कारो भवत्यात्मना
 पराऽस्य भ्रातृव्यो भवति ब्रह्मवादिनो वदन्ति कस्मै
 कमध्वर्युरा श्रावयतीति छन्दसां वीर्यायेति ब्रूयादेतद्वै [20]

छन्दसां वीर्यमा श्रावयास्तु श्रौषड्यज्ञ ये यजामहे
 वषट्कारो य एवं वेद सर्वार्यैरेव छन्दोभिरर्चति यत्किं
 चार्चति यदिन्द्रो वृत्रमहन्नमेध्यं तद्यद्यतीनपावपदमेध्यं तदथ
 कस्मादैन्द्रो यज्ञ आ सः स्थातो रित्याहुरिन्द्रस्य वा एषा
 यज्ञिया तनूर्यद्यज्ञस्तामेव तद्यजन्ति य एवं वेदोपैनं यज्ञो
 नमति॥ [21]

कुसीदन्वन्न एनमोषेद्यदि पुर आदित्यमेव तदाहेतन्मं गोपायेति॥8॥

आयुर्दा अग्ने हविषो जुषाणो घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि।
 घृतम्पीत्वा मधु चारु गव्यम्पितेवं पुत्रमभि ररुष्यतादिमम्।
 आ वृश्चते वा एतद्यजमानोऽग्निभ्यां यदेनयोः
 शृतंकृत्याथान्यत्रावभृथमवैत्यायुर्दा अग्ने हविषो जुषाण

इत्यवभृथमवैष्यञ्जुहुयादाहुत्यैवैनौ शमयति नार्तिमाच्छति
यजमानो यत्कुसीदम् [22]

अप्रतीत्तम्मयि येन यमस्य बलिना चरामि। इहैव
सन्निरवदये तदेतत्तदग्ने अनुणो भवामि। विश्वलोप
विश्वदावस्य त्वासञ्जुहोम्यग्धादेकोऽहुतादेकः समसनादेकः।
ते नः कृण्वन्तु भेषजं सदः सहो वरेण्यम्। अयं नो
नभसा पुरः सस्फानो अभि ररखतु। गृहाणामसमर्त्यै
बहवो नो गृहा असन्। स त्वं नः [23]

नभसस्पत ऊर्जं नो धेहि भद्रया। पुनर्नो नष्टमा कृधि
पुनर्नो रयिमा कृधि। देवं सस्फान सहस्रपोषस्यैशिषे
स नो रास्वाज्यानिं रायस्पोषं सुवीर्यं संवत्सरीणां
स्वस्तिम्। अग्निर्वाव यम इयं यमी कुसीदं वा एतद्यमस्य
यजमान आ दत्ते यदोषधीभिर्वेदिः स्तृणाति यदनुपौष्य
प्रयायाद्दीवबद्धमेनम् [24]

अमुष्मिल्लोके नैनीयेरन् यत्कुसीदमप्रतीत्तम्मयीत्युपौषतीहैव
सन् यमं कुसीदं निरवदायानृणः सुवर्गं लोकमेति यदि
मिश्रमिव चरेदञ्जलिना सक्तून्प्रदाव्ये जुहुयादेष वा

अ॒ग्निर्वै॑श्वा॒नरो॒ यत्प्र॑दा॒व्यः स ए॒वैन॑ः स्व॒दय॑त्य॒ह्ना॑
वि॒धान्या॑मेकाष्ट॒काया॑म॒पूपं॑ चतुःशरावम्प॒क्त्वा प्रा॒तरे॒तेन॑
क॒र्ष्यमु॒पौषे॒द्यदि॑ [25]

दह॑ति पु॒ण्य॒सम॑म्भवति॒ यदि॒ न दह॑ति पा॒प॒सम॑मे॒तेन॑ ह
स्म॒ वा ऋ॑षयः पु॒रा वि॒ज्ञाने॑न दी॒र्घस॒त्रमु॑प॒ यन्ति॒ यो वा
उ॒पद्र॒ष्टार॑मु॒पश्रो॑तार॒मनु॒ख्या॒तार॑ वि॒द्वान् यज॑ते॒ सम॒मुष्मि॑ल्लो॒क
इ॒ष्टापूर्ते॑न॒ गच्छ॑तेऽग्नि॒र्वा उ॒पद्र॒ष्टा वा॒युरु॑प॒श्रोता॑ऽऽ-
दि॒त्योऽनु॒ख्या॒ता तान् य ए॒वं वि॒द्वान् यज॑ते॒ सम॒मुष्मि॑ल्लो॒क
इ॒ष्टापूर्ते॑न॒ गच्छ॑तेऽयं नो॒ नभ॑सा पु॒रः [26]

इत्या॑हाऽग्नि॒र्वै नभ॑सा पु॒रोऽग्नि॑मे॒व तदा॑है॒तन्मे॑ गोपा॒येति॑
स त्वं नो॑ नभ॒सस्प॑त॒ इत्या॑ह वा॒युर्वै नभ॑स॒स्पति॑र्वा॒युमे॒व
तदा॑है॒तन्मे॑ गोपा॒येति॑ दे॒वं सऽस्फा॑नेत्या॒हासौ॒ वा आ॑दि॒त्यो
दे॒वः सऽस्फा॑नं आदि॒त्यमे॒व तदा॑है॒तन्मे॑ गोपा॒येति॑॥ [27]

पृषा क्रियन्तं एषोऽष्टौ च॥९॥

ए॒तं यु॒वा॒न॒म्परि॑ वो द॒दामि॑ तेन॒ क्रीड॑न्तीश्चरत प्रि॒येण॑।
मा नः॑ शा॒प्त ज॒नुषा॑ सु॒भागा॑ रा॒यस्पोषे॑ण॒ समि॑षा म॒देम॑।
नमो॑ म॒हिम्न॑ उ॒त च॒र्ष्युषे॑ ते मरु॒ताम्पि॑त॒स्तद॒हं गृ॑णामि।

अनु॑ मन्यस्व सुयजा॑ यजाम॒ जुष्टं॑ देवाना॑मिदमस्तु हव्यम्।
 देवाना॑मेष उपना॒ह आसीद॑पां गर्भं ओषधीषु॒ न्यक्तः॑। सोम॑स्य
 द्रप्सम॑वृणीत पूषा [28]

बृहन्न॑द्रिरभवत्त॑देषाम्। पि॒ता व॒त्सना॑म्पति॑रघ्नियाना॒मथो॑
 पि॒ता म॑हतां॒ गर्गरा॑णाम्। व॒त्सो ज॒रायुं॑ प्रति॒धुक्पी॒यूषं॑
 आ॒मि॒ख्या मस्तु॑ घृ॒तम॑स्य॒ रेतः॑। त्वां गावो॑ऽवृणत रा॒ज्याय॑
 त्वा॑ ह॒वन्त म॒रुतः॑ स्व॒र्काः। वर्ष्म॑न्ख॒त्रस्य॑ क॒कुभि॑
 शिश्रि॑याणस्ततो॑ न उ॒ग्रो वि भ॑जा॒ वसू॑नि। व्यृ॒द्धेन॒ वा ए॒ष
 प॒शुना॑ यजते॒ यस्यै॑तानि॒ न क्रि॑यन्त॑ ए॒ष ह॒ त्वे॒ समृ॑द्धेन
 यजते॒ यस्यै॑तानि॒ क्रि॑यन्ते॑॥ [29]

ग॒वी॒न्यौ वि चतु॑श्चत्वारि॑शच्च॥ 10 ॥

सूर्यो॑ दे॒वो दि॑विष॒द्ध्यो धा॒ता ख॒त्राय॑ वा॒युः प्र॒जाभ्यः॑।
 बृह॑स्पति॑स्त्वा प्र॒जाप॑तये॒ ज्योति॑ष्मतीं जुहोतु। यस्या॑स्ते
 हरि॑तो॒ गर्भो॑ऽथो॒ योनि॑र्हरि॒ण्ययी॑। अङ्गा॒न्यहु॑ता॒ यस्यै॑ तां
 दे॒वैः सम॑जीगमम्। आ वर्त॑न वर्तय॒ नि नि॑वर्तन वर्तयेन्द्र
 न॑र्दबुद। भूम्या॒श्चत॑स्रः प्र॒दिश॑स्ताभि॒रा वर्त॑या पुनः॑। वि ते॑
 भिन॑न्नि त॒करीं॑ वि योनिं॑ वि ग॒वी॒न्यौ। वि [30]

मातरं च पुत्रं च वि गर्भं च जरायुं च। बहिस्ते अस्तु
 बालिति। उरुद्रप्सो विश्वरूप इन्दुः पवमानो धीरं आनञ्ज
 गर्भम्। एकपदी द्विपदी त्रिपदी चतुष्पदी पञ्चपदी षट्पदी
 सप्तपद्यष्टापदी भुवनानु प्रथताः स्वाहा। मही द्यौः पृथिवी
 च न इमं यज्ञमिमिख्यताम्। पिपृतां नो भरीमभिः॥ [31]

भामासो दाता त्वमन्तरिख्यः सा नो देवी सुहवा शर्म यच्छतु श्रवणं चतुर्विंशतिश्च॥11॥

इदं वामास्ये हविः प्रियमिन्द्राबृहस्पती। उक्थम्मदंश्च
 शस्यते। अयं वाम्परि षिच्यते सोमं इन्द्राबृहस्पती।
 चारुर्मदाय पीतये। अस्मे इन्द्राबृहस्पती रयिं धत्तः
 शतृग्विनम्। अश्वावन्तः सहस्रिणम्। बृहस्पतिर्नः परि पातु
 पश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः। इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः
 सखा सखिभ्यो वरिवः कृणोतु। वि ते विष्वग्वातंजूतासो
 अग्ने भामासः [32]

शुचे शुचंयश्चरन्ति। तुविम्रख्यासो दिव्या नवंग्वा वनां
 वनन्ति धृषता रुजन्तः। त्वामग्ने मानुषीरीडते विशो
 होत्राविदं विविचिः रत्नधातमम्। गुहा सन्तः सुभग
 विश्वदर्शतं तुविष्मणसः सुयजं घृतश्रियम्। धाता ददातु

नो र॒यिमी॑शा॒नो जग॑त॒स्पतिः॑ । स नः॑ पू॒र्णेन॑ वा॒व॒नत् । धा॒ता
प्र॒जाया॑ उ॒त रा॒य ई॒शे धा॒तेदं॑ वि॒श्वम्भु॑वं॒नं ज॒जान॑ । धा॒ता
पु॒त्रं यज॑मा॒नाय॒ दाता॑ [33]

तस्मा॑ उ ह॒व्यं घृ॒तव॑द्विधे॒म । धा॒ता द॑दातु नो
र॒यिम्प्रा॑चीं जी॒वातु॑म॒ख्यंता॑म् । व॒यं दे॒वस्य॑ धीम॒हि सु॑म॒तिः
स॒त्यरा॑ध॒सः । धा॒ता द॑दातु दा॒शुषे॒ वसू॑नि प्र॒जाका॑माय
मी॒दुषे॑ दुरो॒णे । तस्मै॑ दे॒वा अ॒मृताः॑ सं व्य॑यन्तां॒ विश्वे॑ दे॒वासो॒
अदि॑तिः स॒जोषाः॑ । अनु॑ नोऽद्या॒नुम॑तिर्य॒ज्ञं दे॒वेषु॑ म॒न्यता॑म् ।
अ॒ग्निश्च॑ ह॒व्यवा॑ह॒नो भव॑तां दा॒शुषे॒ मयः॑ । अ॒न्विद॑नुमते॒ त्वम्
[34]

म॒न्यासै॒ शं च॑ नः कृ॒धि । ऋ॒त्वे द॑र॒खाय॑ नो हि॒नु
प्र ण॒ आयू॑षि ता॒रिषः॑ । अनु॑ म॒न्यता॑मनु॒मन्य॑माना
प्र॒जाव॑न्तः र॒यिम॑ख्यीयमा॒णम् । तस्यै॑ व॒यं हे॒डसि॑ मा॒पि
भू॒म् सा नो॑ दे॒वी सु॒हवा॑ शर्म॒ यच्छ॑तु । यस्या॑मि॒दम्प्र॑दिशि
यद्वि॒रोच॑तेऽनु॒मति॑म्प्रति॒ भूष॑न्त्या॒यवः॑ । यस्या॑ उ॒पस्थं॑
उ॒र्वन्तरि॑ख्यः सा नो॑ दे॒वी सु॒हवा॑ शर्म॒ यच्छ॑तु ॥ [35]

रा॒काम॒हः सु॒हवाः॑ सु॒ष्टुती॑ हु॒वे शृ॒णोतु॑ नः सु॒भगा॒

बोध॑तु॒ त्मना॑॥ सी॒व्य॒त्वपः॑ सू॒च्याऽच्छि॑द्यमानया॒ ददा॑तु
 वी॒रः॑ श॒तदा॑यमु॒क्थ्यम्॑॥ यास्ते॑ राके सु॒म॒तयः॑ सु॒पेश॑सो
 याभि॑र्ददा॒सि दा॒शुषे॑ वसू॒नि॥ ताभि॑र्नो अ॒द्य सु॒मना॑
 उ॒पाग॑हि स॒हस्र॑पोषः॑ सु॒भगे॑ ररा॒णा॥ सिनी॑वालि॒ या
 सु॒पा॒णिः॥ कु॒हू॒म॒हः॑ सु॒भगा॑ वि॒द्वना॑प॒सम॒स्मिन् य॒ज्ञे सु॒हवा॑
 जो॒हवी॑मि॥ सा नो॑ ददातु श्रव॑ण॒म्पित॑ृणां तस्या॑स्ते दे॒वि
 ह॒विषा॑ विधेम॥ कु॒हूर्दे॒वाना॑म॒मृत॑स्य॒ पत्नी॑ ह॒व्या नो अ॒स्य
 ह॒विषा॑श्चिकेतु॥ सं दा॒शुषे॑ कि॒रतु॒ भूरि॑ वामः॑ रा॒यस्पोष॑
 चि॒कितु॑षे॒ दधा॑तु॥ [36]

वि वा एतस्या वांयो इमे वै चित्तश्चाग्निर्भूतानां देवा वा अभ्यातानानृतपाद्वाष्ट्रकामाय देविका वास्तौष्पते त्वमग्ने
 बृहदेकादश॥11॥ वि वा एतस्येत्याह मृत्युर्गन्धर्वोऽव रुन्धे मध्यतस्त्वमग्ने बृहथ्यद्वत्वारिः शत॥46॥ वि वा एतस्यं
 प्रियासः॥ हरिः ओम्॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥

॥ हरिः ओम्॥॥ तैत्तिरीयसंहिता तृतीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः॥

॥चतुर्थः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां तृतीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः॥

वि वा एतस्य यज्ञ ऋध्यते यस्य हविरतिरिच्यते सूर्यो
 देवो दिविषद्भ्य इत्याह बृहस्पतिना चैवास्य प्रजापतिना च
 यज्ञस्य व्यृद्धमपि वपति रख्यांसि वा एतत्पशुं संचन्ते
 यदेकदेवत्यं आलब्धो भूयान्भवति यस्यास्ते हरितो गर्भ
 इत्याह देवत्रैवेना गमयति रख्यसामपहत्या आ वर्तन
 वर्तयेत्याह [1]

ब्रह्मणैवैनमा वर्तयति वि ते भिनद्मि तकरीमित्याह
 यथायजुरेवैतदुरुद्रप्सो विश्वरूप इन्दुरित्याह प्रजा वै पशव
 इन्दुः प्रजयैवैनम्पशुभिः समर्धयति दिवं वै यज्ञस्य व्यृद्धं
 गच्छति पृथिवीमतिरिक्तन्तद्यत्र शमयेदार्तिमाच्छेद्यजमानो
 मही द्यौः पृथिवी च न इति [2]

आह द्यावापृथिवीभ्यामेव यज्ञस्य व्यृद्धं चातिरिक्तं च
 शमयति नार्तिमाच्छेति यजमानो भस्मनाभि समूहति
 स्वगाकृत्या अथो अनयोर्वा एष गर्भोऽनयोरेवैनं दधाति
 यदेवद्येदति तद्रेचयेद्यन्नावद्येत्पशोरालब्धस्य नाव द्येत्
 पुरस्तान्नाभ्या अन्यदेवद्येदुपरिष्ठादन्यत्पुरस्ताद्वै नाभ्यै [3]

प्राण उपरिष्ठादपानो यावानेव पशुस्तस्याव द्यति

विष्णवे शिपिविष्टाय जुहोति यद्वै यज्ञस्यातिरिच्यते
 यः पशोर्भूमा या पुष्टिस्तद्विष्णुः शिपिविष्टोऽतिरिक्त
 एवातिरिक्तं दधात्यतिरिक्तस्य शान्त्या अष्टाप्रद्विरण्यं
 दखिषणाऽष्टापदी ह्येषात्मा नवमः पशोराप्त्या अन्तरकोश
 उष्णीषेणाविष्टितम्भवत्येवमिव हि पशुरुल्बमिव चर्मव
 मा९ समिवास्थीव यावानेव पशुस्तमाप्त्वाव रुद्धे यस्यैषा
 यज्ञे प्रायश्चित्तिः क्रियत इष्ट्वा वसीयान्भवति॥ [4]

सरस्वत्यै स्वाहा मनुष्योदश च॥2॥

आ वायो भूष शुचिपा उप नः सहस्रं ते नियुतो विश्ववारा
 उपो ते अन्धो मद्यमयामि यस्य देव दधिषे पूर्वपेयम्।
 आकूत्यै त्वा कामाय त्वा समृधे त्वा किक्किटा ते मनः
 प्रजापतये स्वाहा किक्किटा ते प्राणं वायवे स्वाहा किक्किटा
 ते चख्बुः सूर्याय स्वाहा किक्किटा ते श्रोत्रं द्यावापृथिवीभ्या९
 स्वाहा किक्किटा ते वाच९ सरस्वत्यै स्वाहा [5]

त्वं तुरीया वशिनी वशासि सकृद्यत्वा मनसा
 गर्भ आशयत्। वशा त्वं वशिनी गच्छ देवान्स्सत्याः
 सन्तु यजमानस्य कामाः। अजासि रयिष्ठा पृथिव्या९

सीदोर्ध्वान्तरिख्यमुपं तिष्ठस्व दिवि तै बृहद्भाः। तन्तुं
 तन्वत्रजंसो भानुमन्विहि ज्योतिष्मतः पथो रंख्य धिया
 कृतान्। अनुल्बणं वयत जोगुवामपो मनुर्भव जनया दैव्यं
 जनम्। मनसो हविरसि प्रजापतेर्वर्णो गात्राणां ते गात्रभाजो
 भूयास्म॥ [6]

यध्वेनं सारस्वतीमा लभेत् यः कामाय त्वा कामोऽपु इत्यग्रे द्विचत्वारिंशच्च॥3॥

इमे वै सहास्तान्ते वायुर्व्यवात्ते गर्भमदधातान्तं सोमः
 प्राजनयदग्निरग्रसत् स एतम्प्रजापतिराग्नेयमृष्टाकपाल-
 मपश्यत्तं निरवपत्तेनैवैनानामग्रेरधि निरक्रीणात्तस्मादप्यन्यदेवत्या
 आग्नेयमृष्टाकपालम्पुरस्तान्निर्वपेदग्ने- रेवैनानमधि निष्क्रीया
 लभते यत् [7]

वायुर्व्यवात्तस्माद्वायव्यां यदिमे गर्भमदधातां तस्माद्वावापृथि-
 यथ्सोमः प्राजनयदग्निरग्रसत् तस्मादग्नीषोमीया
 यदनयोर्वियत्योर्वागवदत्तस्मात्सारस्वती यत्प्रजापतिरग्नेरधि
 निरक्रीणात्तस्मात्प्राजापत्या सा वा एषा सर्वदेवत्या यदजा
 वशा वायव्यामा लभेत् भूतिकामो वायुर्वै ख्येपिष्ठा देवता
 वायुमेव स्वेन [8]

भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑ धावति॒ स ए॒वैन॒म्भूतिं॑ गमयति
 द्यावा॑पृ॒थिव्या॑मा ल॒भेत कृ॒षमा॑णः प्र॒तिष्ठाका॑मो दि॒व ए॒वास्मै॑
 प॒र्जन्यो॑ व॒र्षति॒ व्य॑स्यामोष॑धयो रोहन्ति स॒मर्धु॑कमस्य
 स॒स्यम्भ॑वत्य॒ग्नीषो॑मीया॒मा ल॒भेत॒ यः का॒मये॒तान्न॑वान॒न्नादः॑
 स्या॒मित्य॒ग्नि॑वान्न॒मव॑ रु॒द्धे सोमे॑नान्नाद्य॒मन्न॑वाने॒वान्ना॒दो
 भ॑वति सारस्वती॒मा ल॒भेत॒ यः [9]

ई॒श्वरो॒ वा॒चो वदि॑तोः सन्वाचं॒ न वदे॒द्वाग्वै॑ सर॑स्वती
 सर॑स्वतीमे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑ धावति॒ सैवास्मि॒न्वाचं॑ दधाति
 प्रा॒जाप॒त्यामा ल॒भेत॒ यः का॒मये॒तान॑भिजित॒म॒भि ज॑येय॒मिति॑
 प्र॒जाप॑तिः सर्वा॑ दे॒वता॑ दे॒वता॑भिरे॒वान॑भि- जित॒म॒भि ज॑यति
 वा॒यव्य॑यो॒पाक॑रोति वा॒योरे॒वैना॑मव॒रुध्या ल॑भत॒ आकू॑त्यै त्वा
 का॒माय॑ त्वा [10]

इ॒त्या॑ह यथा॒य॒जुरे॒वैतत्किंकि॑टा॒कारं॑ जुहोति किंकि॑टा॒कारेण॑
 वै ग्रा॒म्याः प॒शवो॑ रमन्ते प्रा॒रण्याः प॑तन्ति॒ यत्किंकि॑टा॒कारं॑
 जुहोति॑ ग्रा॒म्याणा॑म॒पशू॑नां धृत्यै॒ पर्य॑ग्नौ क्रि॒यमा॑णे जुहोति॑
 जी॒वन्ती॑मे॒वैना॑ सुव॒र्गं लो॒कङ्ग॑मयति॒ त्वं तु॒रीया॑ व॒शिनी॑
 व॒शासी॑त्या॒ह दे॒वत्रै॒वैना॑ गमयति स॒त्याः स॑न्तु॒ यज॑मानस्य॒

कामा॒ इत्या॑हैष वै कामः [11]

यज॑मानस्य॒ यदना॑र्त उ॒दृचं॑ गच्छ॒ति तस्मा॑दे॒वमा॑हा॒जासि॑
रयि॑ष्ठेत्या॑हैष्वे॒वैना॑ लो॒केषु॑ प्रति॑ ष्ठापयति दि॒वि ते॑ बृह॒द्वा
इत्या॑ह सुव॒र्ग ए॒वास्मै॑ लो॒के ज्योति॑र्दधाति॒ तन्तुं॑ त॒न्वन्न॑ज॒सो
भा॒नुमन्वि॑हीत्या॑हे॒माने॒वास्मै॑ लो॒काज्योति॑ष्मतः करोत्यनु॒ल्बणं॑
व॒यत् जोगु॑वा॒मप॒ इति॑ [12]

आ॒ह यदे॒व य॒ज्ञ उ॒ल्बणं॑ क्रि॒यते॒ तस्यै॒वैषा॑ शान्ति॒र्मनु॑र्भव
ज॒नया॒ दैव्यं॑ ज॒नमि॒त्याह॑ मा॒नव्यो॑ वै प्र॒जास्ता॑ ए॒वाद्याः॑
कुरु॑ते॒ मन॑सो ह॒विर॒सीत्या॑ह स्व॒गाकृत्यै॑ गात्रा॒णां ते॑
गात्र॒भाजो॑ भूया॒स्मेत्या॑हा॒शिष॑मे॒वैता॑मा शा॒स्ते तस्यै॑ वा
ए॒तस्या॒ एक॑मे॒वादे॒वय॑ज॒नं यदा॑ल॒ब्धायाम॑भ्रः [13]

भव॑ति॒ यदा॑ल॒ब्धायाम॑भ्रः स्याद॒प्सु वा॑ प्रवे॒शये॒त्सर्वा॑
वा प्रा॒श्नीया॒द्यद॒प्सु प्र॑वे॒शये॒द्यज्ञ॑वेश॒सं कुर्या॑त्स॒र्वामे॒व
प्रा॒श्नीया॒दिन्द्रि॒यमे॒वात्म॑न्धत्ते॒ सा वा॑ ए॒षा त्रि॒याणा॑मे॒वावरु॑द्धा
संव॑त्सर॒सदः॑ सह॒स्रया॒जिनो॑ गृहमे॒धिन॑स्त ए॒वैतया॑
यजे॑र॒न्तेषा॑मे॒वैषा॑प्ता॥ 14॥

चित्तं च चित्तिश्चाकूतं चाकूतिश्च विज्ञातं च विज्ञानं
 च मनश्च शक्नोतीश्च दर्शश्च पूर्णमासश्च बृहच्च रथन्तरं च
 प्रजापतिर्जयानिन्द्राय वृष्णे प्रायच्छदुग्रः पृतनाज्येषु तस्मै
 विशः समनमन्तु सर्वाः स उग्रः स हि हव्यो बभूव
 देवासुराः संयत्ता आसन्थ्स इन्द्रः प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा
 एताञ्जयान्प्रायच्छत्तानजुहोत्ततो वै देवा असुरानजयन् य-
 दजयन्तञ्जयानां जयत्वः स्पर्धमानेनैते होतव्या जयत्येव
 ताम्पृतनाम्॥[15]

अवरे सप्तदश च॥5॥

अग्निर्भूतानामधिपतिः स मावत्विन्द्रो ज्येष्ठानां
 यमः पृथिव्या वायुरन्तरिक्षस्य सूर्यो दिवश्चन्द्रमा
 नख्यत्राणाम्बृहस्पतिर्ब्रह्मणो मित्रः सत्यानां वरुणोऽपाः
 समुद्रः स्रोत्यानामन्नः साम्राज्यानामधिपति तन्मावतु
 सोम ओषधीनां सविता प्रसवानां रुद्रः पशूनां त्वष्टा
 रूपाणां विष्णुः पर्वतानाम्मरुतो गुणानामधिपतयस्ते
 मावन्तु पितरः पितामहाः परेऽवरे ततास्ततामहा इह
 मावत। अस्मिन्ब्रह्मन्स्मिन्वस्त्रेऽस्यामाशिष्यस्याम्पुरोधाया-

म॒स्मिन्कर्म॑न्त्र॒स्यां दे॒वहू॑त्याम्॥ [16]

प्राजाप॒त्याः सो॑ऽष्टाद॑श च॥6॥

दे॒वा वै यद्य॒ज्ञेऽकु॑र्वत् तदसु॑रा अकुर्वत् ते दे॒वा
ए॒तान॑भ्याता॒नान॑पश्य॒न्तान॑भ्यात॑न्वत् यद्दे॒वानां॑ कर्मा॒सीदा॑र्य्यत्
तद्यदसु॑राणां॒ न तदा॑र्य्यत् येन॒ कर्म॑णे॒र्त्सेत्तत्र॑ होत॒व्या
ऋ॒ध्नोत्ये॒व तेन॑ कर्म॑णा यद्वि॒श्वे दे॒वाः स॒मभ॑रन्तस्मा॑दभ्याता॒ना
वै॒श्वदे॒वा यत्प्र॒जाप॑ति॒र्जया॑न्प्राय॑च्छ॒त्तस्मा॒ञ्जयाः॑ प्राजाप॒त्याः
[17]

यद्रा॑ष्ट्रभृ॒द्धी रा॒ष्ट्रमाद॑दत् तद्रा॑ष्ट्रभृ॒ताः राष्ट्र॑भृ॒त्वन्ते दे॒वा
अ॑भ्याता॒नैरसु॑रान॒भ्यात॑न्वत् जयै॑रजयन्नाष्ट्रभृ॒द्धी रा॒ष्ट्रमाद॑दत्
यद्दे॒वा अ॑भ्याता॒नैरसु॑रान॒भ्यात॑न्वत् तद॑भ्याता॒नाना॑मभ्याता॒नत्व॑य
जय॑त्वय्यँद्रा॑ष्ट्रभृ॒द्धी रा॒ष्ट्रमाद॑दत् तद्रा॑ष्ट्रभृ॒ताः राष्ट्र॑भृ॒त्वन्ततो॑
दे॒वा अभ॑वन्परासु॑रा यो भ्रातृ॑व्यवा॒न्त्स्यात्स ए॒ताञ्जु॑हुयादभ्याता॒नै
भ्रातृ॑व्यान्भ्यात॑नुते जयै॑र्जयति राष्ट्रभृ॒द्धी रा॒ष्ट्रमा द॑त्ते
भव॑त्या॒त्मना॒ परा॑स्य॒ भ्रातृ॑व्यो भवति॥ [18]

मनो॑ऽमुडय॒ष्वर्द्ध॑त्वारि॒शच्च॑॥7॥

ऋ॒ता॒षाडृ॒तधा॑मा॒ऽग्निर्गन्ध॑र्वस्तस्यौष॑धयोऽप्सर॒स ऊ॒र्जो

नाम॒ स इ॒दम्ब्रह्म॑ ख॒त्रम्पा॑तु॒ ता इ॒दम्ब्रह्म॑ ख॒त्रम्पा॑न्तु॒
 तस्मै॒ स्वाहा॒ ताभ्यः॒ स्वाहा॑ स॒ंहितो॑ वि॒श्वसा॑मा॒
 सूर्यो॑ गन्ध॒र्वस्तस्य॑ मरी॑चयोऽप्सर॑सं आ॒युवः॑ सुषु॒म्नः
 सूर्य॑रश्मिश्चन्द्र॒मा गन्ध॒र्वस्तस्य॑ नख॒त्राण्यप्सर॑सो॒ बेकुर॑यो
 भुज्युः सु॒पर्णो॑ य॒ज्ञो गन्ध॒र्वस्तस्य॑ दखि॑षणा अ॒प्सरसः॑ स्त॒वाः
 प्र॒जाप॑तिर्वि॒श्वक॑र्मा॒ मनः॑ [19]

गन्ध॒र्वस्तस्य॑ क्सा॒मान्य॑प्सर॒सो वह॑य इषि॒रो वि॒श्वव्य॑चा॒
 वातो॑ गन्ध॒र्वस्तस्या॑पोऽप्सर॒सो मु॒दा भुव॑नस्य प॒ते यस्य॑
 त उ॒परि॑ गृ॒हा इ॒ह च॑। स नो॑ रा॒स्वाज्या॑नि॒राय॑स्पोष॒सुवीर्य॑
 संव॑त्स॒रीणा॑ स्व॒स्तिम्। प॒रमे॑ष्ठ्यधि॑पति॒
 मृ॒त्युर्गन्ध॒र्वस्तस्य॑ वि॒श्वम॑प्सर॒सो भुवः॑ सुखि॒तिः
 सुभू॑तिर्भद्र॒कृत्सुव॑र्वा॒न्प॒र्जन्यो॑ गन्ध॒र्वस्तस्य॑ वि॒द्युतो॑ऽप्सर॒सो
 रुचो॑ दूरे॒हेति॑रमृ॒डयः॑ [20]

मृ॒त्युर्गन्ध॒र्वस्तस्य॑ प्र॒जा अ॑प्सर॒सो भी॒रुव॑श्चारुः
 कृ॒पण॑का॒शी कामो॑ गन्ध॒र्वस्तस्या॑धयोऽप्सर॒सः शो॒चय॑न्ती॒र्नाम॑
 स इ॒दम्ब्रह्म॑ ख॒त्रम्पा॑तु॒ ता इ॒दम्ब्रह्म॑ ख॒त्रम्पा॑न्तु॒ तस्मै॒
 स्वाहा॒ ताभ्यः॒ स्वाहा॑ स नो॑ भुव॒नस्य॑ प॒ते यस्य॑ त उ॒परि॑

गृहा इह च। उरु ब्रह्मणेऽस्मै ख्यत्राय महि शर्म यच्छ॥
[21]

ग्रामी युनक्तीध्मः स्व एवेनान्त्राद्यं यच्छन्त्येकात्रपञ्चाशच्च॥8॥

राष्ट्रकामाय होतव्या राष्ट्रं वै राष्ट्रभृतो राष्ट्रेणैवास्मै राष्ट्रमव
रुन्दे राष्ट्रमेव भवत्यात्मने होतव्या राष्ट्रं वै राष्ट्रभृतो राष्ट्रम्प्रजा
राष्ट्रम्पशवो राष्ट्रं यच्छेष्टो भवति राष्ट्रेणैव राष्ट्रमव रुन्दे
वसिष्ठः समानानाम्भवति ग्रामकामाय होतव्या राष्ट्रं वै
राष्ट्रभृतो राष्ट्रं संजाता राष्ट्रेणैवास्मै राष्ट्रं संजातानव रुन्दे
ग्रामी [22]

एव भवत्यधिदेवने जुहोत्यधिदेवन एवास्मै सजातानव
रुन्दे त एनमवरुद्धा उप तिष्ठन्ते रथमुख ओजस्कामस्य
होतव्या ओजो वै राष्ट्रभृत ओजो रथ ओजसैवास्मा
ओजोऽव रुद्ध ओजस्व्यैव भवति यो राष्ट्रादपभूतः
स्यात्तस्मै होतव्या यावन्तोऽस्य रथाः स्युस्तान्ब्रूयाद्युद्धमिति
राष्ट्रमेवास्मै युनक्ति [23]

आहुतयो वा एतस्याक्लृप्ता यस्य राष्ट्रं न कल्पते स्वरथस्य
दखिणं चक्रम्प्रवृह्य नाडीमभि जुहुयादाहुतीरेवास्य

कल्पयति ता अस्य कल्पमाना राष्ट्रमनु कल्पते संग्रामे
 संयत्ते होतव्या राष्ट्रं वै राष्ट्रभृतो राष्ट्रे खलु वा एते
 व्यायच्छन्ते ये संग्रामं संयन्ति यस्य पूर्वस्य जुहति स
 एव भवति जयति तं संग्रामं मान्धुक इध्मः [24]

भवत्यङ्गारा एव प्रतिवेष्टमाना अमित्राणामस्य सेनाम्प्रति
 वेष्टयन्ति य उन्माद्येतस्मै होतव्या गन्धर्वाप्सरसो वा
 एतमुन्मादयन्ति य उन्माद्यत्येते खलु वै गन्धर्वाप्सरसो
 यद्राष्ट्रभृतस्तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहेति जुहोति
 तेनैवैनाञ्छमयति नैयग्रोध औदुम्बर आश्वत्थः प्लाख
 इतीध्मो भवत्येते वै गन्धर्वाप्सरसा गृहाः स्व एवैनान् [25]

आयतने शमयत्यभिचरता प्रतिलोमं होतव्याः
 प्राणानेवास्य प्रतीचः प्रति यौति तं ततो येन केन च स्तृणुते
 स्वकृत इरिणे जुहोति प्रदरे वैतद्वा अस्यै निर्ऋतिगृहीतं
 निर्ऋतिगृहीत एवैनं निर्ऋत्या ग्राहयति यद्वाचः क्रूरन्तेन
 वषट्करोति वाच एवैनं क्रूरेण प्र वृश्चति ताजगार्तिमाच्छति
 यस्य कामयेतान्नाद्यम् [26]

आ ददीयेति तस्य सभायामुत्तानो निपद्य भुवनस्य

पत॒ इति॒ तृणा॑नि॒ सं गृ॑हीयात्प्र॒जाप॑तिर्वै भुव॑नस्य॒ पतिः॑
 प्र॒जाप॑तिनै॒वास्या॒न्नाद्य॑मा द॑त्त इ॒दम॒हम॒मुष्या॑मुष्याय॒णस्या॒न्नाद्य॑
 ह॒रामी॑त्या॒हान्ना॑द्यमे॒वास्य॑ हरति॒ षड्भिर्हर॑ति॒ षड्वा ऋ॑तवः
 प्र॒जाप॑तिनै॒वास्या॒न्नाद्य॑मा॒दाय॑र्तवोऽस्मा॒ अनु॒ प्र य॑च्छन्ति
 [27]

यो ज्येष्ठ॑बन्धुरप॑भूतः स्यात्तः॑ स्थले॑ऽवसाय्यं ब्रह्मो॑दनं
 चतुः॑शरावम्प॒क्ता तस्मै॑ होत॒व्या वर्ष॑ वै रा॑ष्ट्रभूतो॒ वर्ष॑
 स्थलं॑ वर्ष॑णै॒वैनं॑ वर्ष॑ समा॒नानां॑ गमयति॒ चतुः॑शरावो
 भवति॑ दि॒र्ख्वेव॑ प्रति॑ तिष्ठति॒ र्षीरे॑ भ॒वति॒ रुच॑मे॒वास्मि॑-
 न्दधा॒त्युद्ध॑रति॒ श्रुत॑त्वाय॑ स॒र्पिष्वान्भव॑ति मे॒ध्यत्वाय॑ च॒त्वार॑
 आ॒र्षेयाः प्रा॑श्र॒न्ति दि॒शामे॒व ज्योति॑षि जुहोति॥ [28]

पशुकामश्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसि ग्रामङ्कल्पयत्येता एव निरुक्तमन्धतारं करोति मेधा नमत्येता एव निर्वपेदष्टौ

दहन्ति नवं च॥9॥ देविकाः प्रजाकामो मिथुनी पशुकाम

देवि॑का॒ निर्व॑पेत्प्र॒जाका॑म॒श्छन्दा॑ंसि॒ वै देवि॑का॒श्छन्दा॑ंसीव
 खलु॑ वै प्र॒जाश्छ॑न्दोभिरे॒वास्मै॑ प्र॒जाः प्र ज॑नयति प्रथ॒मं धा॑तारं
 करोति॑ मिथुनी ए॒व तेन॑ करोत्यन्वे॒वास्मा॒ अनु॑मतिर्मन्यते
 रा॒ते रा॒का प्र सि॑नीवा॒ली ज॑नयति प्र॒जास्वे॒व प्रजा॑तासु

कु॒ह्वा॑ वाचं॑ दधात्ये॒ता ए॒व निर्व॑पेत्प॒शुका॑म॒श्छन्दा॑ंसि॒ वै
दे॒विका॑श्छन्दा॑ंसि [29]

इ॒व खलु॑ वै प॒शव॑श्छन्दा॑भिरे॒वास्मै॑ प॒शून् प्र॑ज॒नय॑ति प्रथ॒मं
धा॒तारं॑ करोति॒ प्रैव॑ तेन॑ वापयत्यन्वे॒वास्मा॑ अनु॑मतिर्मन्यते
रा॒ते रा॒का प्र॑ सि॒नीवा॒ली ज॑नयति प॒शूने॒व प्रजा॑तान्कु॒ह्वा॑
प्रति॑ ष्ठापयत्ये॒ता ए॒व निर्व॑पेद्भ्राम॑काम॒श्छन्दा॑ंसि॒ वै
दे॒विका॑श्छन्दा॑ंसी॒व खलु॑ वै ग्रा॒मश्छन्दा॑भिरे॒वास्मै॑ ग्रा॒मम्
[30]

अ॒व रु॒द्धे म॒ध्यतो॑ धा॒तारं॑ करोति म॒ध्यत॑ ए॒वैनं॑
ग्रा॒मस्य॑ दधात्ये॒ता ए॒व निर्व॑पेज्ज्यो॒गाम॑यावी॒ छन्दा॑ंसि॒
वै दे॒विका॑श्छन्दा॑ंसि॒ खलु॑ वा ए॒तम॑भि॒ मन्य॑न्ते॒ यस्य॑
ज्यो॒गाम॑यति॒ छन्दा॑भिरे॒वैन॑म॒गदं॑ करोति म॒ध्यतो॑ धा॒तारं॑
करोति॑ म॒ध्यतो॑ वा ए॒तस्या॑क्लृप्तं॒ यस्य॑ ज्यो॒गाम॑यति म॒ध्यत॑
ए॒वास्य॑ तेन॑ कल्पयत्ये॒ता ए॒व निः॑ [31]

व॒पेद्यं॑ य॒ज्ञो नो॑प॒नमे॑च्छन्दा॑ंसि॒ वै दे॒विका॑श्छन्दा॑ंसि॒
खलु॑ वा ए॒तं नो॑प॒ नम॑न्ति॒ यं य॒ज्ञो नो॑प॒नम॑ति प्रथ॒मं धा॒तारं॑
करोति॑ मुख॒त ए॒वास्मै॑ छन्दा॑ंसि॒ दधा॑त्यु॒पैनं॑ य॒ज्ञो न॑मत्ये॒ता

ए॒व निर्व॑पेदी॒जान॑श्छन्दा॑सि॒ वै दे॒वि॒का या॒तया॑मानी॒व खलु॑
वा ए॒तस्य॑ छन्दा॑सि॒ य ई॒जान॑ उ॒त्त॒मं धा॒तारं॑ करोति [32]

उ॒परि॑ष्टादे॒वास्मै॑ छन्दा॑स्यया॒तया॑मान्य॒व रु॒द्ध
उ॒पै॒नमु॒त्तरो॑ य॒ज्ञो न॑मत्ये॒ता ए॒व निर्व॑पे॒द्यम्मे॒धा नो॒प॒नमे॒च्छन्दा॑सि॒
वै दे॒वि॒काश्छन्दा॑सि॒ खलु॑ वा ए॒तं नो॒प॒ नम॑न्ति॒ यम्मे॒धा
नो॒प॒नम॑ति प्रथ॒मं धा॒तारं॑ करोति मुख॒त ए॒वास्मै॑ छन्दा॑सि
दधा॒त्यु॒पै॒नम्मे॒धा न॑मत्ये॒ता ए॒व निर्व॑पेत् [33]

रु॒क्का॑म॒श्छन्दा॑सि॒ वै दे॒वि॒काश्छन्दा॑सी॒व खलु॑
वै रु॒क्छन्दा॑भिरे॒वास्मि॒न्नुचं॑ दधाति र॒खीरे॑ भ॒वन्ति॑
रुचं॑मे॒वास्मि॑न्दधति मध्य॒तो धा॒तारं॑ करोति मध्य॒त
ए॒वैनं॑ रु॒चो द॑धाति गाय॒त्री वा अ॒नु॒मति॑स्त्रि॒ष्टु॒ग्रा॒का जग॑ती
सिनी॒वा॒ल्यंनु॒ष्टु॒क्कु॒हूर्धा॒ता व॑ष॒ट्कारः॑ पू॒र्वप॒र॒ख्यो रा॒काप॑र॒प॒र॒ख्यः
कु॒हूर॑मावा॒स्यां सिनी॒वा॒ली पौ॑र्ण॒मा॒स्यनु॑मतिश्चन्द्र॒मा धा॒ताऽष्टौ॑
[34]

वस॑वोऽष्टा॒र॒ख्यरा॑ गाय॒त्र्येका॑दश रु॒द्रा ए॒का॑दशा॒र॒ख्यरा॑
त्रि॒ष्टु॒ब्धा॑दशा॒दित्या॑ द्वा॒दशा॒र॒ख्यरा॑ जग॑ती प्र॒जाप॑तिरनु॒ष्टु॒ब्धा॒ता

वषट्कार एतद्वै देविकाः सर्वाणि च छन्दांसि सर्वाश्च देवता
 वषट्कारस्ता यत्सह सर्वा निर्वपेदीश्वरा एनम्प्रदहो द्वे प्रथमे
 निरुप्य धातुस्तृतीयं निर्वपेत्तथो एवोत्तरे निर्वपेत्तथैनं न प्र
 दहन्त्यथो यस्मै कामाय निरुप्यन्ते तमेवाभिरुपाप्नोति॥
 [35]

धृत्तेऽर्वाचीनं स्यात्सुमारोहयति पञ्चवत्वारिंशच्च॥10॥

वास्तोष्पते प्रति जानीह्यस्मान्त्स्वावेशो अनमीवो भवा
 नः। यत्त्वेमहे प्रति तन्नो जुषस्व शं न एधि द्विपदे शं
 चतुष्पदे। वास्तोष्पते शग्मया ससदा ते सखीमहि रण्वया
 गातुमत्या। आवः र्षेम उत योगे वरं नो यूयम्पात स्वस्तिभिः
 सदा नः। यत्सायम्प्रातरग्निहोत्रं जुहोत्याहुतीष्टका एव ता उप
 धत्ते [36]

यजमानोऽहोरात्राणि वा एतस्येष्टका य आहिताग्निर्यत्सायम्
 कृत्वोप धत्ते दशं समानत्रं जुहोति दशांख्वरा
 विराड्विराजमेवात्वेष्टकां कृत्वोप धत्तेऽथो विराज्येव
 यज्ञमाप्नोति चित्यंश्चित्योऽस्य भवति तस्माद्यत्र दशोषित्वा
 प्रयाति तद्यज्ञवास्त्ववास्त्वेव तद्यत्ततोऽर्वाचीनम् [37]

रुद्रः खलु वै वा॑स्तोष्प॒तिर्यद॑हु॒त्वा वास्तोष्प॒तीय॑म्प्रया॒याद्रु॒द्र
 ए॑न॒म्भू॒त्वाग्नि॑र॒नू॒त्थाय॑ ह॒न्याद्वास्तोष्प॒तीयं॑ जु॒होति॑
 भा॒ग॒धेये॑नै॒वैन॑ः श॒मय॑ति॒ नार्ति॑माच्छ॒ति यज॑मानो॒ यद्यु॑क्ते
 जु॒हुया॑द्यथा॒ प्रया॑ते॒ वास्ता॒वाहु॑तिं जु॒होति॑ ता॒दृगे॒व तद्य॑दयु॒क्ते
 जु॒हुया॑द्यथा॒ ख्वेम॑ आहु॑तिं जु॒होति॑ ता॒दृगे॒व तद॑हु॒तम॑स्य
 वास्तोष्प॒तीयः॑ स्यात् [38]

द॒खि॒णो यु॒क्तो भ॑वति॒ स॒व्योऽयु॒क्तोऽथ॑ वास्तोष्प॒तीयं॑
 जु॒होत्यु॒भय॑मे॒वाक॑र॒परि॑वर्गमे॒वैन॑ः श॒मय॑ति॒ यदे॑क॒या
 जु॒हुया॑द्द॒र्वि॒होमं॑ कुर्यात्पु॒रोनु॑वा॒क्याम॑नूच्य॒ याज्य॑या जु॒होति॑
 सदे॒व॒त्वाय॑ यद्धु॒त आ॑द॒ध्याद्रु॒द्रं गृ॒हान॑न्वा॒रोह॑येद्यद॒व॒-
 र॒क्षाणा॑न्यस॑म्प्र॒ख्याप्य॑ प्रया॒याद्यथा॑ यज्ञ॒वेश॑सं वा॒दह॑नं वा
 ता॒दृगे॒व तद॑यं ते॒ योनि॑र्ऋ॒त्विय॑ इत्य॒रण्योः॑ स॒मारो॑हयति
 [39]

ए॒ष वा अ॒ग्नेर्यो॑निः स्व ए॒वैनं॑ यो॒नौ स॒मारो॑हयत्यथो
 ख॒ल्वाहु॑र्यद॒रण्योः॑ स॒मारू॑ढो नश्येदु॒दस्या॑ग्निः सी॒देत्पु॒नरा॑धेयः
 स्या॒दिति॑ या ते॒ अग्ने॑ य॒ज्ञिया॑ त॒नूस्त॑येह्या रो॒हेत्या॑त्मन्स॒मारो॑हय
 यज॑मानो॒ वा अ॒ग्नेर्यो॑निः स्वा॒यामे॒वैनं॑ यो॒न्याः स॒मारो॑हयते॥

[40]

सोमो गोषु मा रयि मन्त्रो यच्छिथिरा सप्त च॥11॥

त्वमग्ने बृहद्वयो दधासि देव दाशुषे। कृविर्गृहपतिर्युवा॥
 हव्यवाडग्निरजरः पिता नो विभुर्विभावा सुदृशीको
 अस्मे। सुगार्हपत्याः समिषो दिदीह्यस्मद्रियक्सम्मिमीहि
 श्रवांसि। त्वं च सोम नो वशो जीवातुं न
 मरामहे। प्रियस्तोत्रो वनस्पतिः। ब्रह्मा देवानामपदवीः
 कवीनामृषिर्विप्राणाम्महिषो मृगाणाम्। श्येनो गृध्राणां
 स्वधितिर्वनानां सोमः [41]

पवित्रमत्येति रेभन्। आ विश्वदेव सत्पतिः सूक्तैरद्या
 वृणीमहे। सत्यसंव सवितारम्॥ आ सत्येन रजसा
 वर्तमानो निवेशयन्नमृतम्मर्त्यं च। हिरण्ययेन सविता रथेना
 देवो याति भुवना विपश्यन्। यथा नो अदितिः करत्पश्चे
 नृभ्यो यथा गवै। यथा तोकाय रुद्रियम्। मा नस्तोके तनये
 मा न आयुषि मा नो गोषु मा [42]

नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र भामितो
 वधीर्हविष्मन्तो नमसा विधेम ते। उदप्रुतो न वयो

रख्यमाणा वावदतो अभ्रियस्येव घोषाः। गिरिभ्रजो
 नोर्मयो मदन्तो बृहस्पतिमभ्यर्का अनावन्। हृ॒सैरिव
 सखिभिर्वावदद्विरश्मन्मयानि नहन्। व्यस्यन्। बृहस्पतिरभि
 कनिक्रदद्वा उत प्रास्तौदुच्च विद्वा॑ अगायत्। एन्द्र॑ सान॒सि॑
 रयिम् [43]

स॒जित्वा॑न॒ सदा॒सह॑म्। वर्षि॑ष्ठमू॒तये॑ भर। प्र स॑साहिषे
 पुरु॑हू॒त शत्रू॑ष्येष्ठस्ते शु॒ष्म इ॒ह रा॒तिर॑स्तु। इन्द्रा॑ भ॒र
 दखि॑षणेना वसू॑नि पतिः सिन्धू॑नामसि रेवती॑नाम्। त्व॑
 सु॒तस्य॑ पी॒तये॑ सद्यो वृद्धो अजायथाः। इन्द्र॑ ज्यैष्ठा॑य
 सु॒क्रतो॑। भुव॑स्त्वमिन्द्र॒ ब्रह्म॑णा म॒हान्भुवो॑ विश्वेषु॒ सव॑नेषु
 य॒ज्ञियः॑। भुवो॑ नृ॒श्च्यौ॒लो विश्व॑स्मिन्भरे ज्येष्ठश्च॒ मन्त्रः॑ [44]

वि॒श्वच॑र्षणे। मि॒त्रस्य॑ च॒र्षणी॑धृतः श्रवो॑ दे॒वस्य॑
 सान॒सिम्। स॒त्यं चि॒त्रश्र॑वस्तमम्। मि॒त्रो जना॑न् यातयति
 प्रजा॑नन्मि॒त्रो दा॑धार पृथि॒वीमु॑त द्याम्। मि॒त्रः कृ॑ष्टीरनि॒मिषा॑भि
 च॑ष्टे स॒त्याय॑ ह॒व्यं घृ॑तवद्विधेम। प्र स॑ मि॒त्र म॑र्तो अस्तु
 प्रय॑स्वान् यस्त॑ आदित्य शिख्यति व्रतेन। न ह॑न्यते न
 जी॑यते त्वोतो॒ नैन॑म॒हो अ॒श्रोत्य॑न्ति॒तो न दू॑रात्। यत्
 [45]

चि॒द्धि ते॒ विशो॑ यथा॒ प्र दे॒व वरुण॑ व्र॒तम्। मि॒नीम॒सि
 द्यवि॑द्यवि। यत्किं चे॒दं वरुण॑ दै॒व्ये जने॑ऽभिद्रोह॒-
 म्म॑नु॒ष्यांश्च॑रा॒मसि। अचि॑त्ती॒ यत्तव॑ धर्मा॒ युयोपि॑म मा
 न॒स्तस्मा॑दे॒नसो॑ दे॒व रीरि॑षः। कि॒त॒वासो॑ यद्रि॑रि॒पुर्न दी॒वि
 यद्वा॑ घा स॒त्यमु॑त यन्न वि॒द्म। सर्वा॑ ता वि ष्य॑ शिथि॒रेव॑
 दे॒वाथा॑ ते स्याम॑ वरुण॒ प्रिया॑सः॥ [46]

पूर्ण॑र॒पं॒योऽग्नि॒ना ये दे॒वास्सूर्यो॑ मा॒ सन्त्वा॑ नह्यामि वष॑ट्कारस्स ख॒दिर उ॑प॒याम॑गृहीतोऽसि यावै॑ त्वे क्रतु॑स्म
 दे॒वमेका॑दश॥11॥ पूर्णा॑ सं॒हृजान्त॑वा॒ग्ने प्रा॒णैरे॒व षड्विं॑शत्॥36॥ पूर्णा॑ सन्ति॒ दे॒वाः॥ हरिः॑ ओम्॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥

॥ हरिः ओम्॥॥ तैत्तिरीयसंहिता तृतीयकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः॥

॥पञ्चमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां तृतीयकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः॥

वर्च॑सा॒ वै ते द॑र्शपूर्णमा॒सावप॑ तनु॒ते सर॑स्वत्यै॒ षष्टि॑विंशतिश्च॥1॥

पूर्णा॑ प॒श्चादु॑त पूर्णा॑ पुर॒स्ता॒दुन्म॑ध्य॒तः पौ॑र्णमा॒सी जि॑गाय।
 तस्या॑ दे॒वा अधि॑ सं॒वस॑न्त उत्त॒मे नाक॑ इ॒ह मा॑दयन्ताम्।
 यत्ते॑ दे॒वा अ॒द॒धुर्भा॑ग॒धेय॑ममा॒वास्ये॑ सं॒वस॑न्तो म॒हित्वा॑। सा
 नो॑ य॒ज्ञम्पि॑पृ॒हि वि॒श्ववा॑रे र॒यिं नो॑ धेहि सु॒भगे सु॒वीर॑म्।

निवेशनी संगमनी वसूनां विश्वा रूपाणि वसून्त्यावेशयन्ती।
सहस्रपोषः सुभगा रराणा सा न आ गन्वर्चसा [1]

संविदाना। अग्नीषोमौ प्रथमौ वीर्येण वसून्नुद्रानादित्यानिह
जिन्वतम्। माध्यः हि पौर्णमासं जुषेथाम्ब्रह्मणा
वृद्धौ सुकृतेन सातावथास्मभ्यः सहवीराः रयिं नि
यच्छतम्। आदित्याश्चाङ्गिरसश्चाग्नीनादधत ते दर्शपूर्णमासौ
प्रेप्सन्तेषामङ्गिरसां निरुप्तः हविरासीदथादित्या एतौ
होमावपश्यन्तावजुहवुस्ततो वै ते दर्शपूर्णमासौ [2]

पूर्व आलभन्त दर्शपूर्णमासावालभमान एतौ होमौ
पुरस्ताञ्जुहुयात्साख्यादेव दर्शपूर्णमासावा लभते ब्रह्मवादिनो
वदन्ति स त्वे दर्शपूर्णमासावालभेत य एनयोरनुलोमं
च प्रतिलोमं च विद्यादित्यमावास्याया ऊर्ध्वं तदनुलोम-
म्पौर्णमास्यै प्रतीचीनं तत्प्रतिलोमय्यत्पौर्णमासीम्पूर्वामालभेत
प्रतिलोममेनावा लभेतामुमपखीयमाणमन्वप [3]

खीयेत सारस्वतौ होमौ पुरस्ताञ्जुहुयादमावास्या
वै सरस्वत्यनुलोममेवेनावा लभतेऽमुमाप्यायमानमन्वा
प्यायत आग्नावैष्णवमेकादशकपालम्पुरस्तान्निर्वपेत्सरस्वत्यै

च॒रुः॑ सर॑स्वते॒ द्वाद॑शकपाल॒य्यँदा॑ग्नेयो भव॑त्य॒ग्निर्वै
य॑ज्ञमुखं॒ य॑ज्ञमुखमेव॒द्धिम्पु॑रस्ता॒द्धत्ते॒ यद्वै॑ष्ण॒वो भव॑ति
य॒ज्ञो वै वि॑ष्णुर्य॒ज्ञमे॒वारभ्य॑ प्र त॑नुते॒ सर॑स्वत्यै च॒रुर्भव॑ति
सर॑स्वते॒ द्वाद॑शकपालोऽमावा॒स्या वै सर॑स्वती पूर्ण॑मा॒सः
सर॑स्वान्तावे॒व सा॒ख्यादा र॑भत ऋ॒ध्नोत्या॑भ्या॒न्द्वाद॑शकपालः
सर॑स्वते भवति मिथु॒नत्वाय॑ प्रजा॑त्यै मिथु॒नौ गावो॑ द॒खिष्णा
समृ॑द्धौ॥ [4]

जिन्वेत्यव प्रजा जिन्व प्राणन्निश्च॥2॥

ऋष॑यो वा इन्द्र॑म॒प्रत्य॑ख्यं नाप॑श्यन्तं वसि॑ष्ठः
प्र॒त्य॒ख्यं॒मप॑श्य॒त्सोऽब्र॑वीद्ब्राह्म॑णं ते व॒ख्यामि॒ यथा॒
त्वत्पु॑रोहिताः प्र॒जाः प्र॑जनि॒ष्यन्ते॑ऽथ मेत॑रेभ्य॒ ऋषि॑भ्यो
मा प्र वो॑च॒ इति॒ तस्मा॑ ए॒तान्थ॑स्तोम॑भागानब्रवी॒त्ततो॑
वसि॑ष्ठपुरोहिताः प्र॒जाः प्राजा॑यन्त॒ तस्मा॑द्वासि॒ष्ठो ब्र॒ह्मा का॒र्यः
प्रैव जा॑यते र॒श्मिर॑सि॒ ख्याय॑त॒ त्वा ख्य॑यं जि॒न्वेति॑ [5]

आ॒ह दे॒वा वै ख्य॑यो दे॒वेभ्य॑ ए॒व य॒ज्ञम्प्रा॑ह॒ प्रेति॑रसि॒
धर्मा॑य॒ त्वा धर्मं॑ जि॒न्वेत्या॑ह॒ मनु॑ष्या॒ वै धर्मो॑ मनु॒ष्येभ्य॑
ए॒व य॒ज्ञम्प्रा॑हान्वि॑तिरसि दि॒वे त्वा दि॒वं जि॒न्वेत्या॑हैभ्य॒ ए॒व

लोकेभ्यो यज्ञम्प्राह विष्टम्भोऽसि वृष्ट्यै त्वा वृष्टिं जिन्वेत्याह
वृष्टिमेवाव [6]

रुन्द्रे प्रवास्यनुवासीत्याह मिथुनत्वायोशिगंसि
वसुभ्यस्त्वा वसूञ्जिन्वेत्याहाष्टौ वसंव एकादश रुद्रा
द्वादशादित्या एतावन्तो वै देवास्तेभ्य एव यज्ञम्प्राहौजोऽसि
पितृभ्यस्त्वा पितृञ्जिन्वेत्याह देवानेव पितृननु सं तनोति
तन्तुरसि प्रजाभ्यस्त्वा प्रजा जिन्व [7]

इत्याह पितृनेव प्रजा अनु सं तनोति पृतनाषाडंसि
पशुभ्यस्त्वा पशूञ्जिन्वेत्याह प्रजा एव पशूननु सं
तनोति रेवदस्योषधीभ्यस्त्वौषधीर्जिन्वेत्याहौषधीष्वेव
पशून्प्रतिष्ठापयत्यभिजिदसि युक्तग्रावेन्द्राय त्वेन्द्र
जिन्वेत्याहभिजित्या अधिपतिरसि प्राणाय त्वा प्राणम् [8]

जिन्वेत्याह प्रजास्वेव प्राणान्दधाति त्रिवृदसि
प्रवृदसीत्याह मिथुनत्वाय स०रोहोऽसि नीरोहोऽसीत्याह
प्रजात्यै वसुकोऽसि वेषश्चिरसि वस्यष्टिरसीत्याह प्रतिष्ठित्यै॥
[9]

अ॒ग्निना॑ दे॒वेन॒ पृ॒त॒ना ज॒यामि॑ गा॒य॒त्रेण॒ छ॒न्द॑सा
 त्रि॒वृ॒ता स्तोमे॑न रथं॒त॒रेण॒ सा॒म्रा व॑ष॒ट्कारेण॒ वज्रे॑ण
 पू॒र्व॒जा॒न्भ्रातृ॑व्या॒नध॑रा॒न्याद॒याम्य॑वै॒नान्बा॑धे प्र॒त्यै॒नान्नु॑देऽस्मि॒न्ख॒ष्ये
 योऽस्मा॑न्द्वेष्टि॒ यं च॑ व॒यं द्वि॒ष्मो वि॒ष्णोः क्र॑मे॒णात्यै॑नान्क्रामा॒मीन्द्रे॑ण
 दे॒वेन॒ पृ॒त॒ना ज॒यामि॑ त्रै॒ष्टु॒भेन॒ छ॒न्द॑सा प॒ञ्चद॑शेन॒ स्तोमे॑न
 बृ॒ह॒ता सा॒म्रा व॑ष॒ट्कारेण॒ वज्रे॑ण [10]

स॒ह॒जान् विश्वे॑भिर्दे॒वेभिः॑ पृ॒त॒ना ज॒यामि॑ जा॒ग॒तेन॒
 छ॒न्द॑सा स॒प्तद॑शेन॒ स्तोमे॑न वा॒मदे॒व्येन॒ सा॒म्रा व॑ष॒ट्कारेण॒
 वज्रे॑णा॒पर॒जानि॑न्द्रेण स॒युजो॑ व॒यं सा॑स॒ह्याम॑ पृ॒त॒न्यतः॑।
 घ्नन्तो॑ वृ॒त्राण्य॑प्र॒ति। यत्ते॑ अ॒ग्ने ते॒ज॒स्तेना॒हं ते॒ज॒स्वी भू॑यासं
 यत्ते॑ अ॒ग्ने वर्च॑स्तेना॒हं व॑च॒स्वी भू॑यासं यत्ते॑ अ॒ग्ने ह॒र॒स्तेना॒हं
 ह॒र॒स्वी भू॑यासम्॥ [11]

स॒वि॒त॒र्दे॒वा य॑ज्ञ॒मुषः॑ सर्वा॑ दे॒वता॑न्निच॑त्वारि॒श॒च्च॥४॥

ये दे॒वा य॑ज्ञ॒हनो॑ य॒ज्ञ॒मुषः॑ पृ॒थि॒व्याम॑ध्यास॑ते। अ॒ग्नि॒र्मा
 तेभ्यो॑ र॒ख्यतु॑ गच्छे॑म सु॒कृतो॑ व॒यम्। आ॒ग॒न्म मि॒त्राव॑रुणा
 वरे॑ण्या रा॒त्रीणा॑म्भा॒गो यु॒वयो॑र्यो अ॒स्ति। नाकं॑ गृ॒ह्णा॒नाः
 सु॒कृत॑स्य॒ लो॒के तृ॒तीये॑ पृ॒ष्ठे अधि॑ रोच॒ने दि॒वः। ये दे॒वा

यज्ञह्नो यज्ञमुषोऽन्तरिख्येऽध्यासते। वायुर्मा तेभ्यो रख्षतु
गच्छेम सुकृतो वयम्। यास्ते रात्रीः सवितः [12]

देवयानीरन्तरा द्यावापृथिवी वियन्ति। गृहैश्च सर्वैः प्रजया
न्वग्रे सुवो रुहाणास्तरता रजांसि। ये देवा यज्ञह्नो
यज्ञमुषो दिव्यध्यासते। सूर्यो मा तेभ्यो रख्षतु गच्छेम
सुकृतो वयम्। येनेन्द्राय समभरः पयांस्युत्त- मेन हविषा
जातवेदः। तेनाग्रे त्वमुत वर्धयेम९ संजाताना९ श्रेष्ठ आ
धेह्येनम्। यज्ञह्नो वै देवा यज्ञमुषः [13]

सन्ति त एषु लोकेष्वासत आददाना विमथ्राना यो
ददाति यो यजते तस्य। ये देवा यज्ञहनः पृथिव्यामध्यासते
ये अन्तरिख्ये ये दिवीत्याहेमानेव लोकांस्तीर्त्वा सगृहः
सपशुः सुवर्गं लोकमेत्यप वै सोमैनेजानाद्देवतांश्च यज्ञश्च
क्रामन्त्याग्रेयम्पञ्चकपालमुदवसानीयं निर्वपेदग्निः सर्वा
देवताः [14]

पाङ्क्तौ यज्ञो देवतांश्चैव यज्ञं चाव रुन्दे गायत्रो
वा अग्निर्गायत्रछन्दास्तं छन्दसा व्यर्धयति यत्पञ्चकपालं
करोत्यष्टाकपालः कार्योऽष्टारखरा गायत्री गायत्रोऽग्निर्गायत्रछन्द-

स्वेनैवैनं छन्दसा समर्धयति पङ्क्तौ याज्यानुवाक्ये भवतः
पाङ्क्तौ यज्ञस्तेनैव यज्ञान्नैति॥ [15]

समानानामोषधीष्वेव पशून्मह्यैर्जमानायैकंश्च॥5॥

सूर्यो मा देवो देवेभ्यः पातु वायुरन्तरिक्षाद्यजमानोऽग्निर्मा
पातु चरख्षुषः। सरख्ष शूष सवितर्विश्वचर्षण एतेभिः
सोम नामभिर्विधेम ते तेभिः सोम नामभिर्विधेम
ते। अहम्परस्तादहमवस्तादहं ज्योतिषा वि तमो
ववार। यदन्तरिक्षं तदु मे पिताभूदहं सूर्यमुभयतो
ददर्शाहम्भूयासमुत्तमः समानानाम् [16]

आ समुद्रादाऽन्तरिक्षात्प्रजापतिरुदधिं च्यावयातीन्द्रः प्र
स्रौतु मरुतो वर्षयन्तून्नम्भय पृथिवीम्भिन्द्धीदं दिव्यं नभः।
उद्रो दिव्यस्य नो देहीशानो वि सृजा दृतिम्। पशवो वा एते
यदादित्य एष रुद्रो यदग्निरोषधीः प्रास्याग्नावादित्यं जुहोति
रुद्रादेव पशून्तर्द्धात्यथो ओषधीष्वेव पशून् [17]

प्रतिं ष्ठापयति कविर्यज्ञस्य वि तनोति पन्थां नाकस्य
पृष्ठे अधि रोचने दिवः। येन हव्यं वहंसि यासि दूत इतः
प्रचेता अमुतः सनीयान्। यास्ते विश्वाः समिधः सन्त्यग्ने याः

पृथिव्याम्बर्हिषि सूर्ये याः। तास्ते गच्छन्त्वाहुतिं घृतस्य
 देवायते यजमानाय शर्म। आशासानः सुवीर्यं रायस्पोषः
 स्वश्चियम्। बृहस्पतिना राया स्वगाकृतो मह्यं यजमानाय
 तिष्ठ॥ [18]

पाशवृष्णिंयावतस्त्रिंशच्च॥6॥

सं त्वा नह्यामि पयसा घृतेन सं त्वा नह्याम्यप ओषधीभिः।
 सं त्वा नह्यामि प्रजयाहमद्य सा दीर्घिषिता संनवो वाजंमस्मे।
 प्रैतु ब्रह्मणस्पती वेदिं वर्णेन सीदतु। अथाहमनुकामिनी स्वे
 लोके विशा इह। सुप्रजसंस्त्वा वयं सुपत्नीरुपं सेदिम। अग्रे
 सपत्नदम्भनमदब्धासो अदाभ्यम्। इमं वि ष्यामि वरुणस्य
 पाशम् [19]

यमबध्नीत सविता सुकेतः। धातुश्च योनौ सुकृतस्य लोके
 स्योनम्मे सह पत्यां करोमि। प्रेह्युदेह्युतस्य वामीरन्वग्निस्तेऽग्रं
 नयत्वदितिर्मध्यं ददतां रुद्रावसृष्टासि युवा नाम मा मा
 हिंसीर्वसुभ्यो रुद्रेभ्य आदित्येभ्यो विश्वेभ्यो वो देवेभ्यः
 पुत्रेजनीर्गृह्णामि यज्ञाय वः पुत्रेजनीः सादयामि विश्वस्य ते
 विश्वावतो वृष्णिंयावतः [20]

तवाग्ने वामीरनुं संदृशि विश्वा रेतांसि धिषीयागन्देवान्
यज्ञो नि देवीर्देवेभ्यो यज्ञमंशिषन्नस्मिन्त्सुन्वति यजमान
आशिषः स्वाहाकृताः समुद्रेष्ठा गन्धर्वमा तिष्ठताऽनु। वातस्य
पत्मन्निड ईडिताः॥ [21]

जुहूरथो ब्रह्म सुचा ९ सुतदंश च॥7॥

वषट्कारो वै गायत्रियै शिरोऽच्छिन्नत्तस्यै रसः परापतत्थ्स
पृथिवीम्प्राविशत्थ्स खादिरोऽभवद्यस्य खादिरः स्रुवो भवति
छन्दसामेव रसेनाव द्यति सरसा अस्याहुतयो भवन्ति
तृतीयस्यामितो दिवि सोम आसीत्तं गायत्र्याहरत्तस्य
पूर्णमच्छिद्यत् तत्पूर्णोऽभवत्तत्पूर्णस्य पर्णत्वं यस्य पर्णमयी
जुहूः [22]

भवति सौम्या अस्याहुतयो भवन्ति जुषन्तोऽस्य देवा
आहुतीर्देवा वै ब्रह्मन्नवदन्त तत्पूर्ण उपाशृणोत्सुश्रवा वै नाम
यस्य पर्णमयी जुहूर्भवति न पापः श्लोकः शृणोति ब्रह्म
वै पूर्णो विष्मरुतोऽन्नं विष्मरुतोऽश्वत्थो यस्य पर्णमयी
जुहूर्भवत्याश्वत्थ्युपभृद्ब्रह्मणैवान्नमव रुन्देऽथो ब्रह्म [23]

एव विश्वध्यूहति राष्ट्रं वै पूर्णो विडंश्वत्थो

यत्पर्णमयी जुहूर्भवत्याश्वत्थ्युपभृद्राष्टमेव विश्वध्यूहति
 प्रजापतिर्वा अंजुहोत्सा यत्राहुतिः प्रत्यतिष्ठत्ततो विकङ्कत
 उदतिष्ठत्ततः प्रजा असृजत यस्य वैकङ्कती ध्रुवा भवन्ति
 प्रत्येवास्याहुतयस्तिष्ठन्त्यथो प्रैव जायत एतद्वै सुचाः
 रूपं यस्यैव रूपः सुचो भवन्ति सर्वाण्येवैन रूपानि
 पशूनामुप तिष्ठन्ते नास्यापरूपमात्मञ्जायते॥ [24]

ओषधीभ्यश्चतुर्दश च॥8॥

उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा ज्योतिष्मते
 ज्योतिष्मन्तं गृह्णामि द्रव्याय द्रव्यवृधे रातं देवेभ्योऽग्निजिह्वेभ्यः
 स्त्वर्तायुभ्य इन्द्रज्येष्ठेभ्यो वरुणराजभ्यो वातापिभ्यः
 पर्जन्यात्मभ्यो दिवे त्वान्तरिख्याय त्वा पृथिव्यै त्वापेन्द्र
 द्विषतो मनोऽप जिज्यासतो जुह्यप यो नोऽरातीयति
 तं जहि प्राणाय त्वापानाय त्वा व्यानाय त्वा सते
 त्वासते त्वाद्ध्यस्त्वौषधीभ्यो विश्वेभ्यस्त्वा भूतेभ्यो यतः
 प्रजा अक्खिद्रा अजायन्त तस्मै त्वा प्रजापतये विभूदात्रे
 ज्योतिष्मते ज्योतिष्मन्तं जुहोमि॥ [25]

उपयामगृहीतो जुहोमि त्रिचत्वारिंशच्च॥9॥

यां वा अ॒ध्व॒र्युश्च॒ यज॑मानश्च दे॒वता॑मन्तरि॒तस्तस्या॒ आ
 वृ॑श्चेते प्राजाप॒त्यं द॑धिग्र॒हं गृ॑हीयात्प्रजाप॑तिः सर्वा दे॒वता॑
 दे॒वता॑भ्य ए॒व नि हु॑वाते ज्येष्ठो वा ए॒ष ग्र॑हाणा॒य्यस्यै॑ष
 गृ॒ह्यते ज्यैष्ठ्य॑मे॒व ग॑च्छति॒ सर्वा॑सां वा ए॒तद्दे॒वता॑नां॒ रूपं
 यदेष॑ ग्र॒हो यस्यै॑ष गृ॒ह्यते सर्वा॑ण्ये॒वैनं॑ रूप॒ाणि प॑शूनामुप
 तिष्ठन्त॒ उप॒याम॑गृहीतः [26]

अ॒सि प्र॒जाप॑तये त्वा ज्योति॑ष्मते ज्योति॑ष्मन्तं
 गृ॒ह्णामीत्या॑ह ज्योति॑रे॒वैनं॑ समा॒नानां॑ करोत्यग्निजि॒ह्वेभ्य॑स्त्वर्ता॒य
 इत्या॑हैताव॑ती॒र्वे दे॒वता॑स्ताभ्य॑ ए॒वैनं॑ सर्वा॑भ्यो गृ॒ह्णात्यपे॑न्द्र
 द्विष॑तो म॒न इत्या॑ह भ्रातृ॑व्याप॒नुत्यै प्रा॑णाय॑ त्वापा॒नाय॑
 त्वेत्या॑ह प्रा॒णाने॒व यज॑माने दधाति॒ तस्मै॑ त्वा प्र॒जाप॑तये
 विभू॑दात्रे ज्योति॑ष्मते ज्योति॑ष्मन्तं जुहोमि [27]

इत्या॑ह प्र॒जाप॑तिः सर्वा दे॒वताः सर्वा॑भ्य ए॒वैनं॑
 दे॒वता॑भ्यो जुहो॑त्याज्यग्र॒हं गृ॑हीया॒त्तेज॑स्कामस्य॒ तेजो॑ वा
 आ॒ज्यन्ते॒जस्व्यै॑व भ॑वति सोमग्र॒हं गृ॑हीयाद्ब्रह्मवर्च॑स॒कामस्य॑
 ब्रह्मवर्च॑सं वै सोमो॑ ब्रह्मवर्च॑स्यै॒व भ॑वति दधिग्र॒हं
 गृ॑हीयात्प॒शुकाम॑स्योर्ग्वै दध्यूर्क॑र्षशवं ऊ॒र्जैवास्मा॑

ऊर्जम्पशूनव रुन्दे॥ [28]

तत्प्राणग्रहाः सप्तत्रिंशच्च॥10॥

त्वे क्रतुमपि वृञ्जन्ति विश्वे द्विर्यदेते त्रिर्भवन्त्यूमाः। स्वादोः
स्वादीयः स्वादुना सृजा समत ऊ षु मधु मधुनाभि योधि।
उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिः
प्रजापतये त्वा। प्राणग्रहान्गृह्णात्येतावद्वा अस्ति यावदेते ग्रहाः
स्तोमाश्छन्दांसि पृष्ठानि दिशो यावदेवास्ति तत् [29]

अव रुन्दे ज्येष्ठा वा एतान्ब्राह्मणाः पुरा विद्वामक्रन्तस्मात्तेषां
सर्वा दिशोऽभिजिता अभूवन् यस्यैते गृह्यन्ते ज्यैष्ठ्यमेव
गच्छत्यभि दिशो जयति पञ्च गृह्यन्ते पञ्च दिशः सर्वास्वेव
दिग्ध्रुवन्ति नवनव गृह्यन्ते नव वै पुरुषे प्राणाः प्राणानेव
यजमानेषु दधति प्रायणीये चोदयनीये च गृह्यन्ते प्राणा वै
प्राणग्रहाः [30]

प्राणैरेव प्रयन्ति प्राणैरुद्यन्ति दशमेऽहन्गृह्यन्ते प्राणा वै
प्राणग्रहाः प्राणेभ्यः खलु वा एतत्प्रजा यन्ति यद्वामदेव्यं
योनेश्च्यवते दशमेऽहन्वामदेव्यं योनेश्च्यवते यदशमेऽहन्गृह्यन्ते
प्राणेभ्य एव तत्प्रजा न यन्ति॥ [31]

वोढवे दूतस्त्वन्तमुं सीदत्वा यत्र चत्वारि च॥11॥

प्र देवं देव्या धिया भरता जातवेदसम्। हव्या
नो वरखदानुषक्। अयमु ष्य प्र देवयुरहोता यज्ञाय
नीयते। रथो न योरभीवृतो घृणीवाश्चेतति त्मना।
अयमग्निरुरुष्यत्यमृतादिव जन्मनः। सहसश्चिथ्सहीयान्देवो
जीवातवे कृतः। इडायास्त्वा पदे वयं नाभा पृथिव्या अधि।
जातवेदो नि धीमह्यग्रे हव्याय वोढवे। [32]

अग्ने विश्वेभिः स्वनीक देवैरूर्णावन्तम्प्रथमः सीद योनिम्।
कुलायिनं घृतवन्तं सवित्रे यज्ञं नय यजमानाय साधु।
सीदं होतः स्व उं लोके चिकित्वान्त्सादया यज्ञं सुकृतस्य
योनौ। देवावीर्देवान् हविषा यज्ञास्यग्रे बृहद्यजमाने वयो धाः।
नि होता होतृषदने विदानस्त्वेषो दीदिवा अंसदत्सुदख्यः।
अदब्धव्रतप्रमतिर्वसिष्ठः सहस्रम्भरः शुचिजिह्वो अग्निः। त्वं
दूतस्त्वम् [33]

उ नः पुरस्पास्त्वं वस्य आ वृषभ प्रणेता। अग्ने तोकस्य
नस्तने तनूनामप्रयुच्छन्दीद्यद्बोधि गोपाः। अभि त्वा देव
सवितरीशानं वार्याणाम्। सदावन्भागमीमहे। मही द्यौः

पृथिवी च न इमं यज्ञमिमिष्यताम्। पिपृतां नो भरीमभिः।
 त्वामग्ने पुष्करादध्यथर्वा निरमन्थत। मूर्ध्नो विश्वस्य वाघतः।
 तमु [34]

त्वा दध्यङ्घ्रिषिः पुत्र ईधे अथर्वणः। वृत्रहणम्पुरंदरम्। तमु
 त्वा पाथ्यो वृषा समीधे दस्युहन्तमम्। धनंजयः रणैरणे।
 उत ब्रुवन्तु जन्तव उदग्निर्वृत्रहाजनि। धनंजयो रणैरणे। आ
 यः हस्ते न खादिनः शिशुं जातं न बिभ्रति। विशामग्निः
 स्वध्वरम्। प्र देवं देववीतये भरता वसुवित्तमम्। आ स्वे
 योनौ नि षीदतु। आ [35]

जातं जातवेदसि प्रियः शिशीतातिथिम्। स्योन
 आ गृहपतिम्। अग्निनाग्निः समिध्यते कविर्गृहपतिर्युवा।
 हव्यवाङ्मुह्यस्यः। त्वः ह्यग्ने अग्निना विप्रो विप्रेण
 सन्थसता। सखा सख्या समिध्यसे। तम्मर्जयन्त
 सुक्रतुम्पुरोयावानमाजिषु। स्वेषु रष्येषु वाजिनम्। यज्ञेन
 यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्। ते ह
 नाकम्महिमानः सचन्ते यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः॥
 [36]

॥ हरिः ओम्॥ तैत्तिरीयसंहिता चतुर्थकाण्डे प्रथमः प्रश्नः॥

युञ्जान इमामङ्गुणन्देवस्य सन्ते वि पाजंसा वसंवस्त्वा समास्तोर्ध्वा अस्याकृतिर्व्यदंशे यान्यग्ने यय्यज्ञमेकादश॥11॥

युञ्जानो वर्म च स्थ आदित्यास्त्वा भारती स्वा९ अह९ षट्त्वारि९शत्॥46॥ युञ्जानो वाजंवाजे॥ हरिः ओम्।

श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>